Ing. K.L. Zimmermann

Med. No. 399

DE INTERREGIONALE HANDEL IN VARKENS EN BIGGEN IN NEDERLAND

SIGN: L27-399
EX. NO: C
MLV:

Januari 1989

Landbouw-Economisch Instituut

Afdeling Structuuronderzoek

REFERAAT

DE INTERREGIONALE HANDEL IN VARKENS EN BIGGEN IN NEDERLAND
Zimmerman, K.L.
Den Haag, Landbouw-Economisch Instituut, 1989
Mededeling 399
ISBN 90-5242-006-8
64 p., fig. tab.

Onderzoek op basis van gegevens uit de Landbouwtelling en data, verkregen van districtsbureauhouders en uit enquêtes onder de betrokken bedrijven.

Nagegaan is hoe groot de interregionale handel in varkens en biggen is tussen de verschillende kringen van de Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees (RVV). Tevens is de richting van de interregionale handel nagegaan.

Het rapport gaat ook in op de mogelijke gevolgen van varkenspestuitbraken op de afzet van fokvarkens, mestbiggen en slachtvarkens in binnen- en buitenland.

Fokvarkens/Mestbiggen/Slachtvarkens/Marktstructuur/Handel/Nederland

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Zimmerman, K.L.

De interregionale handel in varkens en biggen in Nederland / K.L. Zimmerman. - Den Haag : Landbouw-Economisch Instituut. - Fig., tab. - (Mededeling / Landbouw-Economisch Instituut ; no. 399)
ISBN 90-5242-006-8
SISO 633.8 UDC [338.439.5:636.4.03](492) NUGI 835
Trefw.: varkenshouderij ; Nederland.

Overname van de inhoud toegestaan, mits met duidelijke bronvermelding.

Inhoud

		Blz.
WOORD VOORAF		5
SAMENVATTING		7
AANBEVELINGEN		9
1.	INLEIDING	10
	1.1 Aanleiding	10
	1.2 Doel en inhoud	10
	1.3 Opzet en uitvoering	12
2.	HANDELSSTROMEN FOKVARKENS	15
	2.1 Theoretische omvang van de interregionale handel	15
	2.2 De werkelijke omvang van de interregionale handel	17
	2.2.1 Inleiding	17
	2.2.2 Basismateriaal naar subfokniveau	18
	2.2.3 Subfokmateriaal naar opfokniveau	19
	2.2.4 Subfok- en opfokmateriaal naar vermeerderingsniveau	20
	2.2.5 Interregionale handel van fokmateriaal en de varkenshandel	22
	2.2.6 Transport	23
	2.3 Effecten van de gekozen regio-indeling	24
	2.4 Meningen over de ontwikkelingen binnen de varkenssector en toekomstperspectief	25
	2.4.1 Registratie en identificatie	25
	2.4.2 Preventieve gezondheidszorg	26
	2.4.3 Toekomst perspectief	27
	2.5 Conclusies	27
3.	HANDELSSTROMEN MESTBIGGEN	28
	3.1 Theoretische omvang van de interregionale handel	28
	3.2 De werkelijke omvang van de interregionale handel	31
	3.2.1 Interregionale handel in mestbiggen en I en R-steekproef	31
	3.2.2 Interregionale handel in mestbiggen en biggenhandelaren	37
	3.3 Effecten van de gekozen regio-indeling	40
	3.4 Meningen over de ontwikkelingen binnen de varkenssector en toekomstperspectief	42
	3.4.1 Registratie en identificatie	42
	3.4.2 Preventieve gezondheidszorg	43
	3.5 Conclusies	44

INHOUD (vervolg)

		Blz.
4.	HANDELSSTROMEN SLACHTVARKENS	46
	4.1 Theoretische omvang van de interregionale handel	46
	4.2 De werkelijke omvang van de interregionale handel	47
	4.2.1 Inleiding	47
	4.2.2 Interregionale handel in slachtvarkens bij slachterijen c.q. inkoopcombinaties	48
	4.2.3 Interregionale handel in slachtvarkens en de varkenshandel	50
	4.3 Effecten van de gekozen regio-indeling	52
	4.4 Meningen over de ontwikkelingen binnen de varkenssector en toekomstperspectief	53
	4.4.1 Registratie en identificatie	53
	4.4.2 Preventieve gezondheidszorg	53
	4.5 Conclusies	54
5.	CONCLUSIES	55
LITERATUUR		57
BIJLAGEN		
1.	Representativiteit van de verzamelde gegevens	58
2.	Verdeling naar provincie van de dieren en van de bedrijven met (op)fokzeugen van 50 kg en meer in 1987	61
3.	Verdeling naar provincie van de dieren en van de bedrijven met mestvarkens van 20 kg en meer in 1987	62
4.	Begripsomschrijvingen	63

Woord vooraf

Dit onderzoek naar de interregionale handel in varkens en biggen in Nederland heeft tot doel inzicht te geven in de mogelijke gevolgen voor de sector en de individuele bedrijven van de in het kader van de varkenspestbestrijding in te stellen regio's. In het bijzonder zou inzicht moeten worden verkregen in de omvang van de interregionale handel van fokvarkens, mestbiggen en slachtvarkens. Ook moest inzicht worden verschaft in de loop van de interregionale handelsstromen.

Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Produktschap voor Vee en Vlees (PVV) dat voor de begeleiding een werkgroep instelde met de volgende samenstelling:

ir. Tj. de Boer	(PVV) voorzitter;
mw. A. van Olst	(PVV);
ir. P.J.A. Spitters	(PVV);
P.G.J.M. Heldens	(Unilever Vlees Groep);
A.P. van der Tas	(Cavee Coveco);
mr. J.J.A.M. de Bont	(Bedrijfsschap voor de Handel in Vee);
J. Oostrom	(Ned. Bond van Handelaren in Vee);
ing. H.J.M. Boelrijk	(Landbouwschap);
ir. W.J.M. Klessens	(Centrale Organisatie voor de Vleesgroothandel).

Bij de uitvoering van het onderzoek is medewerking verleend door mw. C.M. de Zwijger-de Brabander en de heren P.N. Bouwman, C.M. van Elk en P. Wedemeier voor de verzameling en verwerking van de gegevens.

Het Landbouw-Economisch Instituut is erkentelijk voor de medewerking van fokkerij-groeperingen, stamboeken, andere fokorganisaties, slachterijen, inkoopcombinaties en veehandelaren die gegevens verstrekten over hun bedrijf. Onze dank gaat ook uit naar de districtsbureauhouders van de Stichting tot Uitvoering van Landbouwmaatregelen (STULM), waarbij gegevens zijn verzameld uit de I en R-formulieren.

De directeur,

J. de Veer

Den Haag, januari 1989

Samenvatting

Het onderzoek is erop gericht, een kwantitatief beeld op te bouwen van de interregionale handel in fokvarkens, mestbiggen en slachtvarkens. Dat is gebeurd op basis van mondelinge enquêtes bij negen fokkerij-groeperingen, vier stamboeken, drie andere fokorganisaties, tien slachterijen en inkoopcombinaties, 57 veehandelaren en 3062 in het kader van de Identificatie en Registratie-regeling (I- en R-regeling) geregistreerde verplaatsingen.

Fokvarkens

De vervanging van fokvarkens op kern-, subfok- en vermeerderingsbedrijven omvatte in 1987 861.000 zeugen en beren.

De verdeling van de fokbedrijven over de kringen van de Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees (RVV) is gelijkmatiger dan die over de provincies. Toch zijn er ook bij deze verdeling nog grote concentraties in de kringen Midden-Brabant en Oost-Brabant/Limburg. In deze kringen is 80% van de basisfokplaatsen, 69% van de subfokplaatsen, 64% van de opfokplaatsen en 53% van de vermeerderingsplaatsen gevestigd.

Ziekte-uitbraken in deze twee concentratiegebieden zullen dan ook ernstige effecten hebben op de interregionale handel in fokvarkens.

Mestbiggen

In 1987 werden ruim 22 miljoen mestbiggen in Nederland geproduceerd. Deze produktie was voor ruim de helft geconcentreerd in de RVV-kringen West-Brabant, Midden-Brabant en Oost-Brabant/Limburg. Verder was een vijfde afkomstig uit Overijssel en Achterhoek. Toch was ook hier de verdeling over de RVV-kringen gelijkmatiger dan over de provincies.

Van alle mestbiggen wordt een kwart interregionaal verhandeld. Dat deel van de produktie is dus extra kwetsbaar bij ziekte-uitbraken, zeker in de concentratiegebieden met hun hoge varkensdichtheid.

De bedrijfsvoering van de veehandelaren is afhankelijk van de varkenshouderijstructuur in hun gebied. In het zuiden treden ze vooral bemiddelend op, in het westen met name groeperend en distribuerend.

Slachtvarkens

De ruim 21 miljoen slachtvarkens die in 1987 voor de slacht of de levende export beschikbaar kwamen, werden voor een groot

deel (78%) geproduceerd in de RVV-kringen Overijssel, Achterhoek, West-Brabant, Midden-Brabant, Oost-Brabant/Limburg. Ook hier is deze verdeling evenwichtiger dan een provinciale verdeling.

De gevolgen van ziekte-uitbraken zijn bij slachtvarkens ernstiger dan bij fokvarkens in mestbiggen, omdat de interregionale handel groter is, vanwege de verschillen in de vestigingsplaats van de mesterijen en de slachterijen. Daar komt nog bij, dat het merendeel van de slachtvarkens levend of na slachting wordt geëxporteerd. Bij export mag geen enkel varken of deel daarvan uit het getroffen gebied worden verkocht naar officieel varkenspest vrije (OVV) gebieden: dit zal de export in de toekomst steeds meer belemmeren. Het streven is er immers op gericht het aantal officieel varkenspest vrije gebieden te vergroten.

Conclusies

De opdeling van Nederland in RVV-kringen, die zelfstandig de OVV-status kunnen verkrijgen zorgt voor een gelijkmatiger verdeling van bedrijven en dieren over de regio's dan een provinciale opdeling. Desondanks zullen de gebieden Overijssel, Achterhoek, Midden-Brabant en Oost-Brabant/Limburg relatief zwaar getroffen worden door een varkenspestuitbraak. Vooral voor slachtvarkens die, levend of na slachting, voor een groot deel worden geëxporteerd, zullen de gevolgen ernstig kunnen zijn.

Aanbevelingen

Branche-organisaties, overheid en bedrijven zelf kunnen door het nemen van een aantal maatregelen de eventuele nadelige gevolgen van ziekte-uitbraken zoveel mogelijk beperken. In dat kader is het van belang dat:

- de plannen voor de te nemen maatregelen in het kader van de ziektepreventie zo snel mogelijk duidelijk worden, zodat de bedrijven in de sector weten waar ze aan toe zijn. Bijvoorbeeld uitzonderingen voor basisfokbedrijven en (zeugen)-slachtingen, I en R regeling, nota preventieve gezondheidszorg;
- rekening wordt gehouden met de door de regionale structuur van de varkenshouderij bepaalde verschillen in de werkwijze van marktpartijen. Dit uiteraard ook met een oog naar de toekomst.
- de voorgestelde maatregelen met betrekking tot het reinigen en ontsmetten van de veewagens na elk transport van fokvarkens of mestbiggen op z'n praktische haalbaarheid wordt bezien, uiteraard zonder daarbij de preventieve gezondheidszorg uit het oog te verliezen.
- de produktie op de verschillende niveaus per regio beter op elkaar wordt afgestemd, vooral ook bij fokkerijgroeperingen, stamboeken en andere fokorganisaties. Om dit te bereiken dient verplaatsing van bedrijven mogelijk te zijn. Eventuele belemmeringen hiervoor op grond van de wet bodembescherming of de meststoffenwet dienen zoveel mogelijk te worden opgeheven.
- de slachterijen en verwerkende bedrijven maatregelen treffen om, hetzij via herstructurering van het bedrijf, hetzij via organisatorische maatregelen (werktijden) of via groepsafspraken, te proberen calamiteiten zo goed mogelijk op te vangen. Initiatieven in deze richting zouden kunnen worden bevorderd of ondersteund.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Binnen EG-verband wil de Europese Commissie men voor verschillende varkensziekten maatregelen gaan treffen. Varkenspest is de eerste ziekte waartegen uitvoerige maatregelen zijn genomen. Deze houden een verbod op enten in. Dit betekent dat het niet meer mogelijk is het exportverbod bij ziekte-uitbraken tot het entgebied te beperken. Om te voorkomen dat heel Nederland niet meer kan exporteren bij een ziekte-uitbraak, is het land per 15 april 1988 ingedeeld in kleine administratieve eenheden, die ieder afzonderlijk de Officieel Varkenspest Vrije-status (OVV-status) kunnen verkrijgen (zie figuur 1.1). Deze indeling naar kringen van de rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees (RVV-kringen) met de daarbij behorende status kan bij ziekte-uitbraken de interregionale en nationale handel beïnvloeden.

Naar aanleiding van de maatregelen ter bestrijding van varkensziekten genomen in EG-verband zijn het bedrijfsleven en de overheid geïnteresseerd in de gevolgen van deze maatregelen voor de verschillende marktpartijen.

Het entverbod betekent tevens, dat in de bestrijding van de dierziekten, de nadruk meer komt te liggen op de preventie. In dit kader wordt overwogen de indentificatie- en registratieregeling, (zie begrippenlijst) te verbeteren, de contacten buiten verschillende bedrijven te minimaliseren en het verhandelen van fokzeugen op veemarkten en verzamelplaatsen te verbieden.

1.2 Doel en inhoud

Het onderzoek heeft tot doel de omvang en de richting aan te geven van de interregionale handel in varkens zoals fokvarkens, mestbiggen en slachtvarkens, tussen een aantal onderscheiden gebieden. De handel in fokvarkens en mestbiggen is een gevolg van de piramidale opbouw van de varkenssector (zie figuur 2.1). Belangrijke marktpartijen in deze handel zijn stamboeken; fokkerijgroeperingen, varkenshouders, slachterijen, inkoopcombinaties en handelaren in varkens.

Daarbij wil het onderzoek tevens inzicht geven in de rol van veehandelaren bij de handel tussen de onderscheiden gebieden en bij de organisatie en het transport van varkens. Ook de aard van de relaties tussen de bij de handel betrokken partijen komt aan de orde.

De verzamelde informatie is voornamelijk van belang voor het verkrijgen van inzicht in de gevolgen van het, met het oog op het bestrijden van varkensziekten, voor kortere of langere tijd ver-

Figuur 1.1 De indeling van Nederland naar RVV-kringen (juni 1988)

bieden van handel tussen de onderscheiden gebieden. De keuze van de gebieden beïnvloedt de omvang van de gevolgen van het verbieden van de interregionale handel. Daarom zal ook aandacht aan de effecten van de gekozen regio-indeling worden besteed.

Inzicht in de interregionale handel is van betekenis voor de beleidsinstanties, de overheid en voor de individuele bedrijven in de varkenssector.

1.3 Opzet en uitvoering

De gegevens voor het onderzoek zijn ontleend aan een aantal bronnen. De op theoretische gronden te verwachten handel tussen de verschillende RVV-gebieden is bepaald aan de hand van de omvang van vermeerdering en mesterij in de onderscheiden gebieden, zoals deze blijkt uit de Landbouwtelling 1987. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen de gesloten gebieden en tekort- en overschotgebieden.

De gegevens over de werkelijke omvang van de interregionale handel in fokvarkens, mestbiggen en slachtvarkens in 1987 zijn verzameld door middel van een steekproef uit het bestand van de Identificatie en Registratie-regeling (I en R-regeling) en door mondelinge enquêtes bij veehandelaren, stamboeken, fokkerijgroeperingen en slachterijen.

De steekproef uit het I en R-bestand omvatte de gegevens aanwezig bij 21 districtbureauhouders (dbh's) van de Stichting tot Uitvoering van Landbouwmaatregelen over de verplaatsingen gedurende de maanden oktober, november en december 1987 (zie voor de verdeling van de steekproef bijlage 1). Daar wordt ook verder ingegaan op de representativiteit van het onderzoek.

In totaal zijn zo gegevens verkregen over 3.062 verplaatsingen. Hierbij waren 115.172 fok- en vermeerderingsvarkens en mestbiggen betrokken, dit wil zeggen 2,5% van het totaalaantal verplaatsingen in Nederland in deze drie maanden.

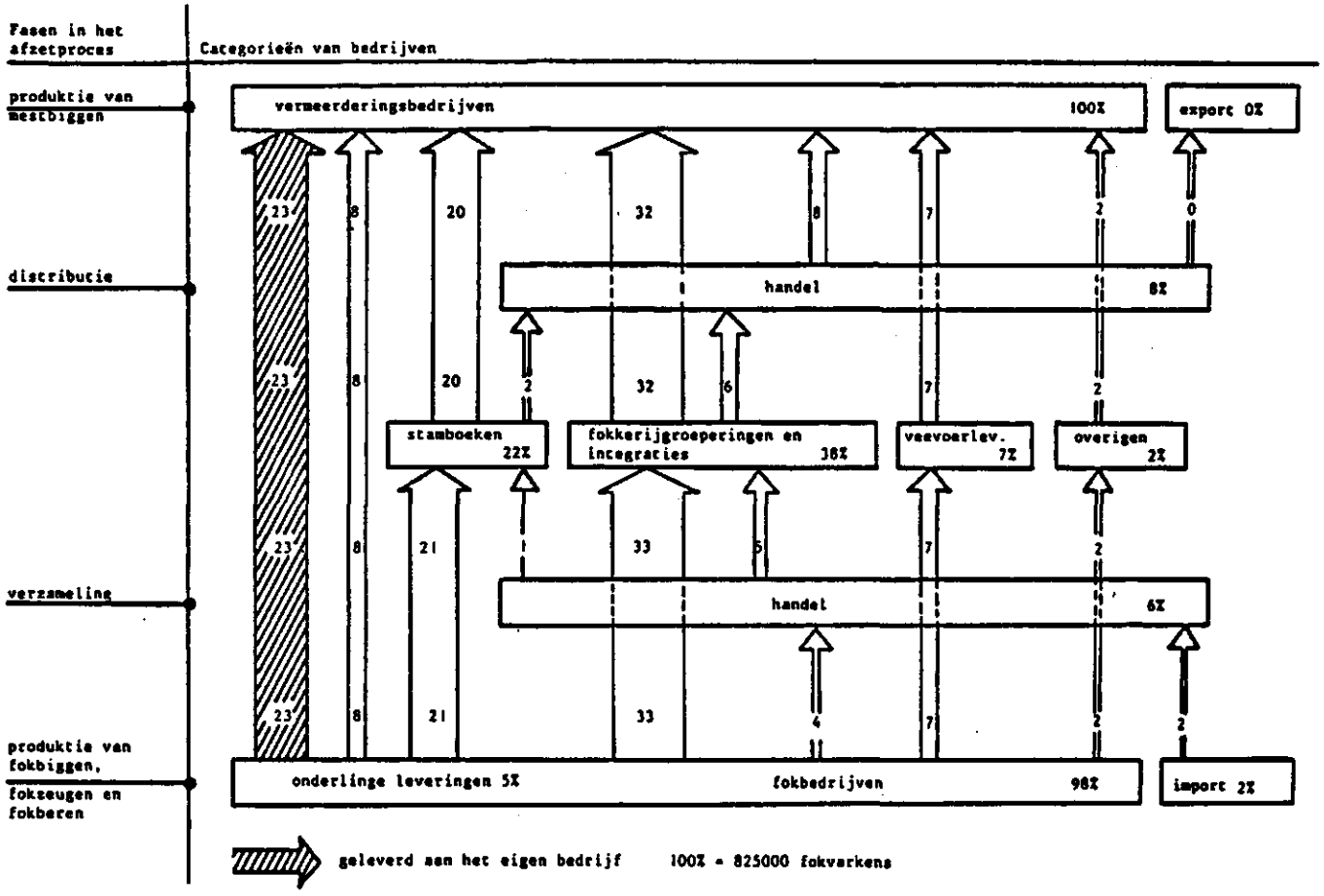
De mondelinge enquêtes zijn onder andere uitgevoerd bij varkenshandelaren. De steekproef omvatte 70 van de 150 handelaren, die meewerkten aan het onderzoek naar de distributiestructuur van varkens in Nederland (Van Driel, 1988). Bij deze groep zijn vragen gesteld over de omvang van de interregionale handel en over hun marktpositie. Doordat een aantal varkenshandelaren afzag van deelname aan het onderzoek zijn uiteindelijk 57 varkenshandelaren door de drie LEI-enquêteurs en de onderzoekster bezocht. In het totaal verhandelden zij 650.467 mestbiggen, 863.389 slachtvarkens en -zeugen en 6.762 fokvarkens.

Verder heeft de onderzoekster fokkerijgroeperingen, stamboeken en slachterijen geënquêteerd. In het totaal zijn er 17 fokkerijorganisaties (fokkerijgroeperingen, stamboeken en een drietal andere organisaties, actief in de toelevering van fokmateriaal (Encebe, Hokoval en Plukové)) benaderd, waarvan er 16 meewerkten. Het eerste contact vond plaats via een introductie-

brief waarna op korte termijn telefonisch een afspraak voor een gesprek werd gemaakt. De gesprekken duurden gemiddeld 1,5 uur. Ook tien slachterijen en inkoopcombinaties daarvan zijn op bovenstaande wijze benaderd. Hiervan werkten er uiteindelijk negen aan het onderzoek mee. Deze gesprekken duurden gemiddeld één uur. Op deze wijze is een representatief beeld gekregen van de interregionale handel in fokvarkens, mestbiggen en slachtvarkens (zie ook bijlage 1).

In hoofdstuk 2 van dit rapport wordt de interregionale handel in fokvarkens beschreven. Daarbij zal aandacht worden besteed aan de theoretische en werkelijke omvang van de interregionale handel en aan de invloed van de gekozen gebiedsindeling hierop.

In hoofdstuk 3 wordt op dezelfde wijze de interregionale handel in mestbiggen beschreven en in hoofdstuk 4 die in slachtvarkens. Hoofdstuk 5 vat de belangrijkste conclusies van het onderzoek samen.

Figuur 2.1 De afzetstructuur van fokvarkens in 1986

2. Handelsstromen fokvarkens

2.1 Theoretische omvang van de interregionale handel

Nederland is per april 1988 ingedeeld in twaalf (varkens)regio's. De grenzen van deze regio's komen overeen met de nieuwe RVV-kringen. Deze nieuwe indeling van de RVV-kringen was nodig als gevolg van de EG-eis dat een regio een minimale oppervlakte moet hebben van 2.000 vierkante kilometer en een bestaande administratieve eenheid moet vormen. De provinciale indeling wordt wegens de sterke concentratie van de varkens in enkele provincies hiervoor minder geschikt geacht. Ook bij de nu geldende RVV-indeling zijn er nog enkele gebieden met een zeer groot aantal varkens (zie bijvoorbeeld tabel 2.1).

De EG wil deze regio's gebruiken om maatregelen ten uitvoer te brengen met betrekking tot preventie of bestrijding van varkensziekten.

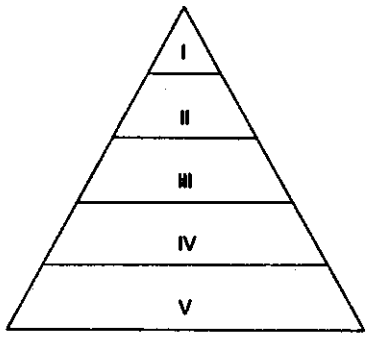
Voorlopig zullen de regio's in EG-verband alleen gelden voor varkenspest, maar men verwacht dat op korte termijn ook andere varkensziektes onder deze EG-maatregelen zullen gaan vallen.

Bij uitbraak van varkensziekten, in het bijzonder dus varkenspest, komt de Nederlandse export in gevaar. Verbod op export van varkensvlees naar landen die vrij zijn van deze ziekte is het gevolg. De regio's waar geen varkenspest heerst, kunnen in het nieuwe systeem echter naar die landen blijven exporteren.

Tabel 2.1 De regionale verdeling van bedrijven met fokzeugen en van de aantallen fokzeugen in 1987

RVV-kring	Aantal bedrijven	Aantal fokzeugen 1)
1. Friesland	346	28.034
2. Groningen/Drenthe	676	48.308
3. Overijssel	2.968	212.584
5. Veluwe	747	52.411
6. Betuwe	2.218	190.549
7. Achterhoek	1.535	102.970
8. Utrecht	1.116	56.030
9. Noord-Holland	392	14.560
11. Zuid-Holland/Zeeland	887	31.928
12. West-Brabant	1.635	185.046
13. Midden-Brabant	2.006	297.498
15. Oost-Brabant/Limburg	2.787	399.778
Totaal	17.313	1.619.706

1) Inclusief opfokzeugen van 50 kg en meer.
Bron: Landbouwtelling, CBS.

De functie en naamgeving van de verschillende onderdelen van de pyramide zijn in het volgende schema weergegeven (Brascamp, 1984 naar Cöp, 1984)

	Dieren die in produktie zijn	Aanduiding	Naamgeving bedrijf
I	Basisfokdieren: verbetering basisrassen en -lijnen	Basisbedrijven Basisfokbedrijven Nucleusbedrijven Kernbedrijven	Kern
II	Overgrootouders (GGP): vermeerdering zuivere rassen en lijnen	Subfokbedrijven Lijnbedrijven GGP-bedrijven Subkernbedrijven	Subkern
III	Grootouders (GP): produktie van ouders: slachtvarkenmoederdieren (veelal F1-zeugen) en van slachtvarkenvaderdieren (zuiver ras of F1-beren)	Subfokbedrijven (♀♀) V.B. I's (♀♀) Berenproduktiebedrijven GP-bedrijven	Subfok (♀♀) Berenproduktie (♂♂)
IV	Ouders (PS): produktie van mestbiggen	Vermeerderingsbedrijven V.B. II's PS-bedrijven	Vermeerdering
V	Slachtvarkens	Mestbedrijven	Mesterij

In sommige fokkerijprogramma's worden nog één of meerdere tussenstappen ingebouwd. Daarnaast is het mogelijk dat meerdere trappen (bijv. I en II of I, II en III) geheel of gedeeltelijk worden samengevoegd. De subkernbedrijven (trap II) zijn pas nodig nadat het fokkerijprogramma een bepaalde omvang heeft bereikt.

Figuur 2.2 Opbouw van de varkensfokkerij
Bron: Handboek voor de varkenshouderij 1987, Consulentschap en Algemene Dienst voor varkenshouderij.

Door de regio-indeling is de Nederlandse varkenssector in de gelegenheid de OVV-status voor een zo groot mogelijk deel te behouden, waardoor export mogelijk blijft. In 1987 waren er in Nederland ruim 17.100 bedrijven met fokzeugen 1). De verdeling van deze bedrijven en hun aantal fokzeugen naar RVV-kringen is weergegeven in tabel 2.1, die naar provincies in bijlage 2. Uit vergelijking van beide verdelingen blijkt, dat bij de RVV-kring indeling de bedrijven en de fokzeugen gelijkmatiger over de gebieden zijn verdeeld dan bij de provinciale indeling.

Naast de circa 1,36 miljoen geproduceerde fokzeugen waren er in Nederland in 1987 33.000 dekrijpe beren aanwezig. Het merendeel van de in tabel 2.1 vermelde dieren waaronder 278.000 opfokzeugen en 15.000 opfokberen van 50 kg en meer, zijn vermeerderingszeugen, die mestbiggen voor de varkensmesterij produceren. Bij de produktie en afzet van fokzeugen en -beren is maar een beperkt deel van de dieren betrokken, te weten 140.000 fokzeugen. Deze dieren zijn aanwezig op de basis- en subfokbedrijven van fokkerij-groeperingen en bij varkensfokkers die stamboekmateriaal gebruiken.

Nemen we aan, dat de op basis- en subfokbedrijven aanwezige fokzeugen naar rato van alle fokzeugen over de verschillende gebieden zijn verdeeld, dan zal duidelijk zijn dat er in theorie geen interregionale handel in vermeerderingszeugen is, maar dat alle in 1987 vervangen fokzeugen en -beren (874.000) 2) in het eigen produktiegebied zijn afgezet. Figuur 2.1 geeft een beeld van de afzetstructuur in 1986 (van Driel, 1986).

2.2 De werkelijke omvang van de interregionale handel

2.2.1 Inleiding

De varkensfokkerij in Nederland kent een pyramidevormige opbouw (zie figuur 2.2). Deze opbouw komt zowel voor bij fokkerijgroeperingen als in stamboekverband, zij het dat de bedrijven uit de verschillende stadia niet altijd in Nederland zijn gevestigd. Door de pyramidevormige opbouw omvat de handel in fokvarkens de toeleveringen aan top- of subfokbedrijevn en aan vermeerderingsbedrijven. Om van beide stromen een beeld te krijgen zijn stamboeken, fokkerijgroeperingen en andere fokorganisaties benaderd met een vragenlijst. Hetzelfde geldt voor de veehandel. Op de representativiteit van de steekproef wordt in bijlage 1 verder ingegaan.

---

1) Inclusief opfokzeugen van 50 kg en meer.
2) 1,36 miljoen producerende fokzeugen, 47% vervanging en 32,5% afval tijdens opfokfase-, alsmede 33.000 dekrijpe beren, 50% vervanging en 66% afval tijdens opfokfase.

In de volgende subparagrafen wordt verder ingegaan op de interregionale handel in fokvarkens op de verschillende niveaus in de produktiekolom. Daarbij dient er op gewezen te worden, dat niet alle bedrijven van één fokkerijgroepering, stamboek of andere fokorganisatie in hetzelfde gebied zijn gevestigd. Binnen deze organisaties zelf is dus al sprake van interregionale handel. Verder is het zo dat hun marktgebied, met uitzondering van dat van de regionale stamboekverenigingen veelal geheel Nederland omvat.

Niet alle geïnterviewde fokorganisaties konden inzicht geven in de interregionale handel. Soms was hun administratie nog niet ingericht op de nieuwe RVV-kringen, soms voerden ze een beleid gericht op het tot stand brengen van rechtstreekse afzetlijnen.

2.2.2 Basismateriaal naar subfokniveau

De hier gegeven analyse van de interregionale handel in fokvarkens van basisfokbedrijf naar subfokbedrijf berust op gegevens

Tabel 2.2 Regionale verdeling van de interregionale handel in basisfokmateriaal naar subfokbedrijven in 1987

RVV-kring	Basisbedr.		Benodigde subfokpl.	Subfokbedr.		Overschot c.q. tekort subfokpl.	%
	fokpl.	%		subfokplaatsen	%		
1. Friesland	114	1	267	200	1	-67	-25
2. Groningen/ Drenthe	546	6	1.278	550	3	-728	-57
3. Overijssel	228	2	533	1.810	10	1.277	240
5. Veluwe	135	1	316	1.200	7	884	280
6. Betuwe	228	2	533	175	1	-358	-67
7. Achterhoek	668	7	1.563	650	4	-913	-58
8. Utrecht	-	-		310	2	310	-
9. Noord-Holl.	-	-		-	-	-	-
11. Zuid-Holl./ Zeeland	-	-		350	2	350	-
12. West-Brab.	-	-		650	4	650	-
13. Midden-Brab.	5.221	50	12.217	6.755	36	-5.462	-44
15. Oost-Brab./ Limburg	3.251	30	7.607	5.500	30	-2.107	-27
Totaal	10.391	100	24.314	18.150	100	-6.164	

1) Jaarproduktie 5,5 fokzeugen per plaats.
2) Op basis van de fokzeugenproduktie bij fokkerijgroeperingen, stamboeken en andere fokorganisaties en de daar aanwezige opfokplaatsen.

over bijna 10.400 plaatsen, dat wil zeggen een jaarproduktie van circa 57.000 fokzeugen. Hiervan gaat 43% naar subfokbedrijven. Op deze wijze is de behoefte aan subfokplaatsen per regio bepaald en vergeleken met het aanwezige aanbod (zie tabel 2.2).

Uit tabel 2.2 blijkt, dat de bedrijven en organisaties die inzicht konden geven in de interregionale handel over relatief minder subfokplaatsen beschikken dan de andere bedrijven en organisaties. Ze hebben er ruim 6000 minder dan verwacht mocht worden. Verder geeft de tabel aan dat de basisbedrijven voor een relatief groot deel in Midden-Brabant en in Oost-Brabant/Limburg staan. Vanuit deze gebieden en vanuit de Achterhoek, Groningen/Drenthe en de Betuwe is er dan ook een stroom fokvarkens naar subfokbedrijven in Overijssel, de Veluwe, Utrecht, Zuid-Holland/Zeeland en West-Brabant.

2.2.3 Subfokmateriaal naar opfokniveau

Volgens het onderzoek van Van Driel (1988) bestaat 39% van het verhandelde fokmateriaal uit fokzeugen, dat wil zeggen bijna 333.000 zeugen. Deze dieren moeten alvorens te kunnen worden afgezet op het subfokbedrijf of op een speciaal bedrijf worden opgefokt tot een leeftijd van zes à zeven maanden.

Tabel 2.3 Regionale verdeling van de interregionale handel in subfokmateriaal naar opfokbedrijven in 1987

RVV-kring	Subfokbedr. fokplaatsen 1)	Benodigde opfokcapaciteit	Opfokbedr. capaciteit	Overschot c.q. tekort op fokplaats.
1. Friesland	200	660	100	-560
2. Groningen/ Drenthe	550	1.815	7.580	5.765
3. Overijssel	1.936	6.389	4.798	-1.591
5. Veluwe	1.200	3.960	1.701	-2.259
6. Betuwe	175	578	2.481	1.903
7. Achterhoek	944	3.115	1.280	-1.835
8. Utrecht	310	1.023	100	-923
9. Noord-Holland	-	-	100	100
11. Zuid-Holland/ Zeeland	350	1.155	252	-903
12. West-Brabant	650	2.145	4.433	2.288
13. Midden-Brabant	7.175	23.678	26.083	2.405
15. Oost-Brabant/ Limburg	5.500	18.150	13.960	-4.190
Totaal	18.495	62.668	62.668	-

1) Inclusief de plaatsen voor geïmporteerde fokvarkens.

Het aantal op te fokken dieren kon uitgaande van het aantal subfokplaatsen bij fokkerijgroeperingen, stamboeken en fokorganisaties, het aantal per plaats per jaar geproduceerde fokzeugen(s) en het percentage door hen als zeug afgezette fokvarkens (60%) worden berekend (zie tabel 2.3). Vergeleken met het landelijk beeld zetten de steekproefbedrijven relatief veel fokzeugen af.

De dieren worden op een leeftijd van twee à drie maanden verplaatst naar opfokbedrijven. Deze leveren ze op een leeftijd van zes à zeven maanden af aan vermeerderingsbedrijven. Dit betekent dat elk opfokbedrijf per jaar twee à drie partijen dieren kan opfokken. Uit de enquête gegevens blijkt, dat dit bij fokkerijgroeperingen, stamboeken en fokorganisaties 2,51 is. Uitgaande van het aantal ronden en het aantal plaatsen is de opfokcapaciteit per RVV-kring bepaald (zie tabel 2.3).

Vergelijking van behoefte en beschikbare capaciteit geeft aan dat in Oost- en Midden-Brabant, De Betuwe en in Groningen/Drenthe een overschot aan opfokcapaciteit is, dat benut wordt door verplaatsingen vanuit de overige kringen. Vergeleken met het aantal dieren waarom het gaat, te weten ruim 57.000 stuks is het aantal bij interregionale handel betrokken dieren met circa 11.000 vrij groot.

Uit tabel 2.3 blijkt ook, dat van de vier belangrijkste produktiegebieden De Betuwe en Midden-Brabant een overcapaciteit aan opfokplaatsen hebben, Overijssel en Oost-Brabant/Limburg een tekort.

Verder kan worden opgemerkt, dat uit tabel 2.3 valt af te leiden dat de geënquêteerde bedrijven over relatief veel opfokcapaciteit op gespecialiseerde bedrijven beschikken. In totaal wordt slechts 15% van de fokzeugen op gespecialiseerde bedrijven opgefokt. In stamboekverband vindt namelijk subfok en opfok meestal op hetzelfde bedrijf plaats.

Ook in het stadium van basisfokbedrijf naar subfokken heeft opfok op gespecialiseerde bedrijven plaats. Het gaat volgens de enquêtes om circa 2000 dieren, dat wil zeggen ongeveer 10% van de aan subfokkers geleverde fokzeugen. De rest wordt opgefokt op het basisbedrijf of als fokbig aan de subfokker geleverd.

2.2.4 Subfok en opfokmateriaal naar vermeerderingsniveau

De vermeerderingszeugen gaan of direct vanaf het subfokbedrijf naar de vermeerderaars of via de opfokbedrijven. Uit de gegevens van de enquête bij fokkerijgroeperingen, stamboeken en fokorganisaties blijkt, dat 40% van de op de bijna 18.500 subfokzeugenplaatsen geproduceerde fokzeugen niet via de opfokbedrijven aan vermeerderingsbedrijven worden afgezet. Het totale aanbod van fokzeugen door de in de enquête vertegenwoordigde bedrijven bedraagt, bij een produktie van circa 5,5 fokzeugen per plaats per jaar ruim 101.700 dieren. Blijkens de enquête gaat hiervan 40% direct naar de vermeerderaars, dat wil zeggen 40.700 dieren. De overige ruim 61.000 fokzeugen worden via gespecialiseerde bedrijven afgezet.

Tabel 2.4 Regionale verdeling van de interregionale handel in subfokmateriaal rechtstreeks naar vermeerderingsbedrijven in 1987

RVV-kring	Subfok-plaatsen	Aanbod bij subfokkers	Verm. bedr. vermeerder. plaatsen	Overschot c.q. tekort verm. plaatsen
1. Friesland	200	440	1.060	626
2. Groningen/ Drenthe	550	1.210	1.240	30
3. Overijssel	1.936	4.259	4.012	247
5. Veluwe	1.200	2.640	3.756	616
6. Betuwe	175	385	3.390	3.005
7. Achterhoek	944	2.077	1.782	-295
8. Utrecht	310	682	342	-340
9. Noord-Holland	-	-	580	580
11. Z-Holland/Zeeland	350	770	1.353	563
12. West-Brabant	650	1.430	3.368	1.938
13. Midden-Brabant	7.175	15.785	7.943	-7.842
15. Oost-Brab./Limb.	5.500	12.100	12.966	866
Totaal	18.495	41.778	41.778	-

Tabel 2.5 Regionale verdeling van de interregionale handel in opfokmateriaal naar vermeerderingsbedrijven

RVV-kring	Opfokcapacit.	Vermeerd.bedr. verm. plaatsen	Overschot c.q. tekort verm.
1. Friesland	100	1.446	1.346
2. Groningen/ Drenthe	7.580	1.569	-6.011
3. Overijssel	4.798	4.398	-400
5. Veluwe	1.701	3.081	1.380
6. Betuwe	2.481	7.638	5.157
7. Achterhoek	1.280	2.947	1.667
8. Utrecht	100	208	108
9. Noord-Holland	100	548	448
11. Zuid-Holland/Zeeland	252	1.145	893
12. West-Brabant	4.433	5.508	1.075
13. Midden-Brabant	26.083	15.022	-11.061
15. O-Brabant/Limburg	13.960	19.158	5.198
Totaal	62.668	62.668	-

Uit de enquêtes is ook de regionale verdeling van de vermeerderingsplaatsen van de afgeleverde fokvarkens bekend. Worden aanbod en vraag met elkaar geconfronteerd, dan blijkt (zie tabel 2.4) dat er een grote mate van overeenstemming bestaat tussen de vestigingsplaats van de subfokbedrijven en de vermeerderingsbedrijven bij directe afzet. Een uitzondering vormen Midden-Brabant dat veel fokzeugen buiten het gebied afzet en De Betuwe en West-Brabant waar veel fokzeugen buiten het gebied worden aangekocht.

Bij de afzet vanaf opfokbedrijven zijn de regionale verschillen tussen vraag en aabod groter (zie tabel 2.5) dan bij de rechtstreekse relaties. Ook hier is Midden-Brabant een gebied dat veel fokzeugen naar elders afzet. Dit geldt ook voor Groningen/Drenthe. Grote invoerkringen zijn De Betuwe en Oost-Brabant/Limburg. In grote lijnen versterken de beelden bij rechtstreekse afzet en bij afzet via opfokbedrijven elkaar.

2.2.5 Interregionale handel van fokmateriaal en de varkenshandel

De varkenshandel is zeer weinig betrokken bij de handel in fokvarkens (zie figuur 2.1). In het totaal zijn er 57 handelaren in varkens geënquêteerd. Hiervan verhandelden er ook 17 fokmateriaal.

Tabel 2.6 Verdeling van de in- en verkoop van fokvarkens bij veehandelaren in 1987 naar RVV-kring

RVV-kring	Inkoop	Verkoop
1. Friesland	-	-
2. Groningen/Drenthe	300	350
3. Overijssel	200	150
4. Gelderland (excl. Betuwe)	400	80
5. Utrecht	85	480
6. Noord-Holland	5	20
7. Zuid-Holland/Zeeland	1.360	1.365
8. West-Brabant	2.606	3.089
9. Midden-Brabant/Betuwe	1.457	1.194
10. Oost-Brabant/Limburg	349	434
11. Buitenland	400	-
Totaal	7.162	7.162

Met elkaar verhandelden deze 7.102 fokvarkens. Uit tabel 2.6 blijkt, dat vooral uit de kringen Gelderland (exclusief Betuwe) en Midden-Brabant/Betuwe fokvarkens gaan naar met name de gebieden Utrecht en West-Brabant. Daarmee wijkt de interregionale han-

del van veehandelaren af van die van stamboeken, fokkerijgroeperingen en andere fokorganisaties (zie tabel 2.4).

2.2.6 Transport

In deze paragraaf gaan we in op het transport van fokmateriaal.

Uit tabel 2.7 blijkt, dat de meeste fokkerij-organisaties het fokmateriaal laten vervoeren door een al of niet hierin gespecialiseerd veetransportbedrijf, terwijl in stamboekverband het fokmateriaal voornamelijk door de boeren zelf wordt vervoerd.

Vooral bij transport door een transportonderneming stellen de fokkerijgroeperingen, stamboeken en andere fokorganisaties eisen met betrekking tot laden, lossen en ontsmetten. Het gaat onder andere om het verbieden van combinatievrachten, het gebruiken van speciale wagens voor fokvarkens, alles laden en lossen

Tabel 2.7 Transportkeuze van fokkerijgroeperingen, fokorganisaties en stamboeken in procenten van de totale omzet fokmateriaal (totale omzet: 334.980)

	Fokkerijgroeperingen en fokorganisaties	Stamboeken
Veetransportbedrijf	64	-
Handelaar met eigen vervoer	6	1
Losse vervoerders	2	-
Boerenvervoerders	1	20
Diverse	-	1
In eigen beheer	5	-
Totaal	78	22

op één bedrijf, extra ontsmetten bij calamiteiten, voorrijden met een schone en ontsmette wagen. Deze eisen worden gesteld door fokkerijgroeperingen en andere fokorganisaties (zie tabel 2.8). De stamboeken, die vooral van boerenvervoerders gebruik maken, stellen aan hen geen eisen met betrekking tot het transport van fokvarkens. Met het feit dat nogal wat eisen met betrekking tot de reiniging worden gesteld, kan geconcludeerd worden dat voor het vervoer van fokmateriaal de wettelijk vastgelegde eisen als onvoldoende worden beschouwd.

Tabel 2.8 Soorten eisen die fokkerijgroeperingen, fokorganisaties en stamboeken aan een veetransportbedrijf stellen bij het vervoer van fokmateriaal

	Fokkerijgroeperingen en fokorganisaties	Stamboeken
Eisen met betrekking tot laden	5	-
Eisen met betrekking tot lossen	2	-
Eisen met betrekking tot reiniging	7	-
Geen	1	4
Totaal	12	4

2.3 Effecten van de gekozen regio-indeling

De effecten van de indeling van Nederland in RVV-kringen met betrekking tot fokvarkens komen in deze paragraaf aan de orde. Zoals eerder vermeldt heeft deze kringindeling het voordeel dat de Nederlandse fokvarkensstapel evenwichtiger over de verschillende regio's is verdeeld dan bijvoorbeeld met provincies het geval zou zijn. De regionale-indeling biedt de varkenssector de mogelijkheid per regio een verschillende status ten aanzien van varkenspest en in de toekomst mogelijk ook bij andere ziekten te verkrijgen of te handhaven. Dit komt ten goede aan de Nederlandse export en aan de binnenlandse handel.

Toch moet geconstateerd worden dat ondanks de indeling naar RVV-kringen de regionale verdeling van bedrijven met fokzeugen nog steeds uitgesproken concentratiegebieden laat zien, zoals De Betuwe, de Achterhoek, West-Brabant, Midden-Brabant en Oost-Brabant/Limburg. In deze laatste twee gebieden is 55% van de fokplaatsen gevestigd.

Kijken we naar de verdeling van de bedrijven van fokkerijgroeperingen, fokorganisaties en stamboeken dan zien we vooral op subfok- en opfokniveau in Midden-Brabant en Oost-Brabant/Limburg een verdichting. Basisbedrijven inclusief die bedrijven die tevens subfokbedrijf en/of opfokbedrijf zijn lijken iets beter verdeeld. De combinatie van basis- , sub- en/of opfokbedrijf komt vooral voor bij de fokkers met stamboekmateriaal.

Bovenstaande houdt in, dat samenvoegen van regio's op fokkerijniveau geen enkele zin heeft, er moet juist een betere verdeling komen van fokzeugen over de regio's. Er zijn nu nog te sterke concentraties. Verplaatsingen van bedrijven zullen in de toekomst mogelijk moeten zijn.

Tabel 2.9 De belangrijkste voor- en nadelen ten aanzien van de nieuwe RVV-kringindeling genoemd door de geënquêteerde fokkerijgroeperingen, fokorganisaties en stamboeken in 1987

Voordelen	Nadelen
1. Effectieve dierziektebestrijding	1. Afsluiting betekent doorbreken relatiebanden
2. Regio-grootte, speelruimte afzet	2. Transportbelemmeringen werkt kostenverhogend
3. Aanpassing bedrijfsstructuur ten aanzien van nieuwe indeling	3. Planning van produktie dient aangepast te worden
4. Import fokmateriaal blijft mogelijk	4. Handel in de problemen
	5. Balans produktie-afzet in sommige regio's zoek

Aan de geënquêteerden is de vraag gesteld welke voor- en nadelen de nieuwe RVV-kringindeling heeft voor de eigen organisatie.

Zes organisaties zagen geen voordelen en vier geen nadelen. Enkele organisaties vonden dat hun bedrijfsstructuur al redelijk inspeelde op de nieuwe kringindeling en zagen derhalve geen voor- of nadelen. De overigen noemden de volgende voor- en nadelen (zie tabel 2.9).

2.4 Meningen over ontwikkelingen binnen de varkenssector en toekomstperspectief

2.4.1 Registratie en identificatie

Momenteel is een werkgroep I- en R-regeling, samengesteld uit alle geledingen van de varkenssector, bezig de mogelijkheden voor een verbeterd I- en R-systeem te analyseren. Enkele knelpunten van het huidige systeem zijn:

- uitgebreide administratieve taak voor de districtbureauhouders;
- geen contrôle op tijdige inzending van de formulieren na verplaatsing;
- oormerken onvoldoende berekend op levensduur varken;
- handel in oormerken mogelijk;
- verschillende registratie- en identificatiesystemen functioneren naast elkaar. Het landelijke systeem kent uitzonderingen voor fokkerij-organisaties die ontheffing hebben gekregen;
- het bestaan van verschillende soorten formulieren, waarvan de handelsformulieren, de meeste aanleiding kunnen geven tot onduidelijkheden.

Verbeteringen worden gezocht op het terrein van onder andere de automatisering en de uniformiteit. Bij de geënqueteerde fokkerijgroeperingen, fokorganisaties en stamboeken is hun mening over de huidige I- en R-regelingen en de voorgestelde wijzigingen gevraagd.

Voordelen van een "eigen" I- en R-regeling vinden de fokkerijgroeperingen en fokorganisaties, dat al het fokmateriaal levenslang een eigen nummer toegekend krijgt, met eigen extra code's waarin achtergrondinformatie ligt opgeslagen. Het straks misschien toekennen van twee nummers, het landelijke verplichte en een "eigen" nummer, werkt kostenverhogend; tenzij het landelijke systeem geschikt is om ook de eigen foktechnische informatie te bewaren.

Alle geënquêteerden zagen wel als een zeer duidelijk voordeel voor de totale varkenssector dat het nieuwe systeem de mogelijkheid biedt alle varkens in Nederland te registreren. Dit is van belang voor de preventieve gezondheidszorg. De totale traceerbaarheid van de levensloop van de varkens neemt toe.

2.4.2 Preventieve gezondheidszorg

De fokkerij-organisaties en stamboeken werken met zeer hoogwaardig fokmateriaal. De mening van de fokkerijgroeperingen, stamboeken en andere fokorganisaties ten aanzien van de preventieve gezondheidszorg komt hier aan de orde. Ook wordt ingegaan op de bereidheid van de geënquêteerde organisaties hun aanpak in dienst te stellen van de preventieve gezondheidszorg.

Op hun basis- en subfokbedrijven hebben de fokkerijgroeperingen en de fokorganisaties zeer veel grip op het management en de (preventieve) gezondheidszorg. Meestal staan deze bedrijven onder contract of zijn ze volledig in eigendom bij de organisatie. Bij de stamboeken ligt dit natuurlijk anders, advisering treedt hier sterk op de voorgrond.

Aan de opfokkers worden eisen gesteld, meestal een pakket praktische verplichtingen, al of niet in contractvorm. Bij aanmelding van een bedrijf wordt er vaak een veterinair rapport opgesteld. Aan vermeerderaars worden maar weinig eisen gesteld, meestal worden deze bedrijven op veterinair gebied gecontroleerd door dierenarts en buitendienst. Vooral op de aspecten entschema's, voeding en huisvesting wordt daarbij gelet.

2.4.3 Toekomstperspectief

Bijna drie kwart van de fokkerijgroeperingen en fokorganisaties verwacht tussen nu en vijf jaar structurele veranderingen binnen hun bedrijf in het kader van de preventieve gezondheidszorg.

De belangrijkste aanpassingen zullen naar verwachting plaats gaan vinden in de produktiestructuur, zoals basis-, sub- en vermeerderingsbedrijven meer per RVV-kring op elkaar afstemmen.

Ook wordt genoemd het streven naar minder vermenging op horizontaal en op verticaal niveau. Het vaststellen van nieuwe regio's waarin Nederland gezondsheidstechnisch opgedeeld is, geeft een nieuwe impuls aan het doorvoeren van deze structurele veranderingen.

Het verstrekken van (deel)certificaten aan varkensbedrijven met een bepaalde hygiënestatus kan een prikkel zijn om de varkenssector te stimuleren oog te hebben voor preventieve gezondheidszorg. Of deze certificaten door het ontstaan van prijsdifferentiatie commercieel aantrekkelijk zijn is de vraag. Naar voren werd gebracht dat men uit angst het certificaat en daardoor de meerprijs te verliezen minder gemotiveerd zou kunnen zijn om ziekten te melden.

Vooral met het oog op de contrôle-mogelijkheden is men van mening dat de certificeringsgedachte zeer goed dient te worden onderbouwd en uitgewerkt, voordat men tot invoering overgaat.

2.5 Conclusies

Nederland kent op varkensfok- en vermeerderingsniveau uitgesproken concentratiegebieden. De gekozen RVV-kringindeling geeft een iets gelijkmatiger verdeling dan een indeling in provincies.

Toch zal bij ziekte-uitbraken in de kringen Midden-Brabant en Oost-Brabant/Limburg de interregionale handel in fokmateriaal al vanaf het basisniveau zeer ernstig in gevaar komen. Deze kringen bevatten namelijk 80% van de basisfokplaatsen, 69% van de subfokplaatsen, 64% van de opfokplaatsen en 53% van de vermeerderingsplaatsen.

Omdat dit doorwerkt naar alle niveaus in de varkensproduktieketen, moet gepleit worden voor een snelle aanpassing van produktie en afzet per regio bij elk van de fokkerijgroeperingen, fokorganisaties en stamboeken.

Regelingen in het kader van de meststoffenwet en de wet bodembescherming belemmeren en vertragen momenteel dit proces. Ook bij de gezondheidspreventieve maatregelen die genomen gaan worden vormen deze regelingen een ernstige belemmering voor de fokkerijgroeperingen, fokorganisaties en stamboeken om hun organisatie aan te passen.

De transportstromen die bestaan in het fokkerijwezen zullen binnen elke organisatie afzonderlijk kritisch dienen te worden bekeken. Horizontale vermenging moet verdwijnen en niet meer afhankelijk zijn van toevallige omstandigheden. Verticale vermenging moet geminimaliseerd worden, en dient alleen op regionaal niveau bij de afstemming van produktie en afzet plaats te vinden.

Indien de regio-indeling en de gezondheidspreventieve maatregelen effect resulteren zal vanuit het vermeerderingsniveau in grotere mate om grote, uniforme koppels worden gevraagd, die met name ook uniform moeten zijn ten aanzien van veterinaire aspecten. Deze te verwachten verandering in de vraag kan een versnelling op gang brengen van de binnen de fokkerijwereld noodzakelijke aanpassingen.

3. Handelsstromen mestbiggen

3.1 Theoretische omvang van de interregionale handel

In 1987 waren er in Nederland 17.300 bedrijven met fokzeugen.

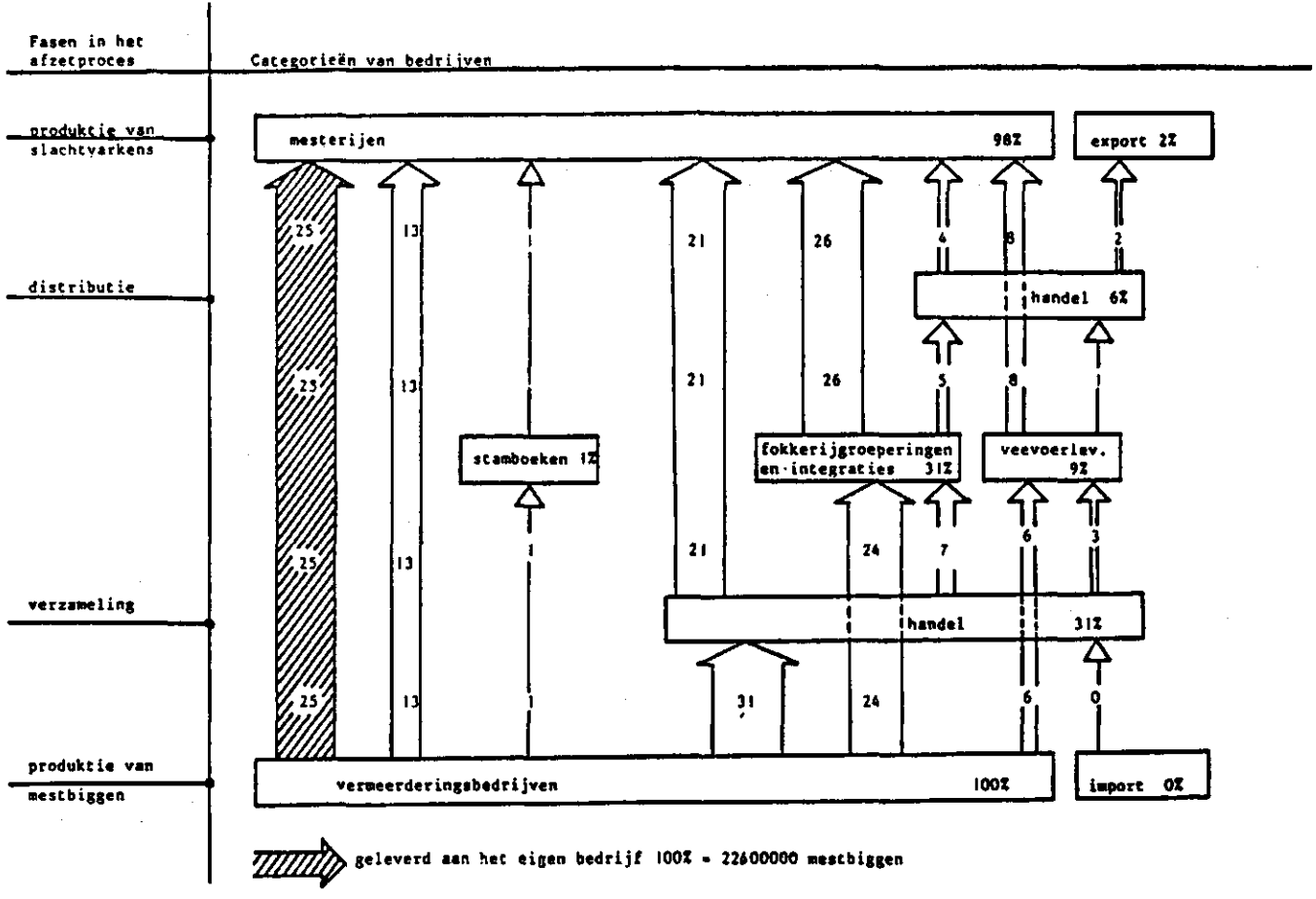
Voor de verdeling naar de RVV-kringen verwijzen we naar tabel 2.1 uit hoofdstuk 2, terwijl de provinciale verdeling vermeld is in bijlage 2.

Blijkens de landbouwtelling waren er in 1987 bijna 1,4 miljoen fokzeugen exclusief opfokzeugen. Dit betekent, bij een produktie per zeug van 18 biggen per jaar, een theoretische produktiehoeveelheid van circa 24 miljoen biggen. Voor gebruik in fokkerij; selectie en export wordt 10% aangehouden, circa 2,4 miljoen. Dit betekent dat in theorie circa 22 miljoen mestbiggen beschikbaar zijn voor de varkensmesterijen.

Volgens de landbouwtelling 1987 waren er op het moment van de telling 7.301.000 mestvarkens aanwezig. Het aantal mestronden per jaar bedraagt momenteel gemiddeld circa 3,0. In theorie kunnen dan per jaar circa 22 miljoen mestvarkens worden afgemest.

Tabel 3.1 Regionale verdeling van de mestbiggenproduktie per jaar en voor de vraag naar mestbiggen in 1987

RVV-kring	Vraag naar mestbiggen		Produktie mestbiggen		Tekort/ overschot mestbiggen
	aantal	%	aantal	%	
1. Friesland	273.200	1	390.700	2	117.500
2. Groningen/ Drenthe	571.500	3	641.300	3	69.800
3. Overijssel	3.043.000	14	2.916.800	14	-126.200
5. Veluwe	710.100	3	700.800	3	-9.300
6. Betuwe	1.810.400	8	2.596.600	12	-79.500
7. Achterhoek	2.676.100	12	1.373.100	6	-437.300
8. Utrecht	868.700	4	757.200	3	-111.500
9. Noord-Holland	164.700	1	198.300	1	33.600
11. Zuid-Holland/ Zeeland	402.000	2	441.400	2	39.400
12. West-Brabant	2.472.600	11	2.532.900	11	60.700
13. Midden-Brabant	3.637.500	16	4.018.600	18	385.100
15. O-Brabant/Limb.	5.437.100	25	5.489.800	25	57.700
Totaal	22.057.500	100	22.057.300	100	-

Figuur 3.1 De afzetstructuur van mestbiggen in 1986

In tabel 3.1 is op basis van het aantal aanwezige fokzeugen per RVV-kring, en bovenstaande uitgangspunten een schatting gegeven van de mestbiggenproduktie per gebied. Evenzo is een schatting gemaakt van de vraag naar mestbiggen per kring.

Uit de confrontatie van beide reeksen blijkt, dat de verschillen tussen de vraag naar en het aanbod van mestbiggen per regio in theorie vrij klein zijn. Op grond van deze theoretische benadering zou slechts 3% van alle mestbiggen interregionaal dienen te worden verhandeld. Belangrijke overschotgebieden zijn Midden-Brabant en Friesland. De belangrijkste tekortgebieden zijn De Betuwe, Overijssel en Utrecht.

In deze eerste benadering van de interregionale handel in mestbiggen is geen rekening gehouden met de biggen die op het eigen bedrijf worden afgemest. Deze dieren vallen per definitie buiten de interregionale handel. Uit Van Driel (1988) blijkt, dat 25% van de mestbiggen op het eigen bedrijf wordt afgemest (zie figuur 3.1). Laten we deze buiten beschouwing dan wordt 5% van de te verplaatsen mestbiggen interregionaal verhandeld. Tabel 3.2 geeft een beeld van de regionale vraag naar en het aanbod van mestbiggen na correctie voor "gesloten bedrijven". Daaruit blijkt dat de absolute tekorten en overschotten gelijk blijven, terwijl in relatieve zin er veranderingen (vergroting) optreden. Vooral in de regio's met veel gesloten bedrijven zoals Friesland, Midden-Brabant en Oost-Brabant/Limburg en het minst in de oostelijke gebieden (Overijssel, Veluwe, Achterhoek, Betuwe en Utrecht).

Tabel 3.2 Regionale verdeling van de mestbiggenproduktie en van de vraag van mestbiggen, exclusief de gesloten bedrijven in 1987

RVV-kring	Vraag naar mestbiggen	Aanbod van mestbiggen	Tekort/overschot mestbig.
1. Friesland	158.600	276.100	117.500
2. Groningen/Drenthe	413.800	483.600	69.800
3. Overijssel	2.510.900	2.384.700	-126.200
5. Veluwe	598.900	589.600	-9.300
6. Betuwe	1.538.100	1.100.800	-437.300
7. Achterhoek	2.120.100	2.040.600	-79.500
8. Utrecht	724.600	613.100	-111.500
9. Noord-Holland	112.800	146.400	33.600
11. Z-Holland/Zeeland	290.000	329.400	39.400
12. West-Brabant	1.809.300	1.870.000	60.700
13. Midden-Brabant	2.390.500	2.775.600	385.100
15. Oost-Brabant/ Limburg	3.777.600	3.835.300	57.700
Totaal	16.445.200	16.445.200	-

3.2 De werkelijke omvang van de interregionale handel

3.2.1 *Interregionale handel in mestbiggen en I- en R-steekproef*

De werkelijke interregionale handel is in beeld gebracht middels een steekproef bij 21 districtbureauhouders, uit de in het kader van de I- en R-regeling geregistreerde verplaatsingen, in de maanden oktober, november en december 1987. In bijlage 1 wordt verder ingegaan op deze steekproef en de representativiteit van de resultaten.

In het totaal zijn er in de maanden oktober, november en december 1987, 3.062 verplaatsingen geregistreerd. Gemiddeld per registratie werden daarbij 38 biggen verplaatst, dit wil zeggen gedurende de drie betrokken maanden 121.746 dieren. Het totaal aantal verplaatste mestbiggen in 1987 bedroeg 16,5 miljoen (totale produktie minus die op gesloten bedrijven).

Een klein deel van de geregistreerde verplaatsingen heeft betrekking op fokvarkens. Het betreft circa 4% van de verplaatste dieren (zie tabel 3.3). Daarnaast bleek bij de steekproef, dat maar een miniem aantal registraties betrekking had op mestbiggen die op het eigen bedrijf worden afgemest. De zogenaamde "eigenopleg" kaart die hierbij moet worden ingevuld, wordt waarschijnlijk door onbekendheid met deze verplichting of gemakshalve zelden ingevuld. De conclusie is dan ook, dat de gevonden 121.700 plaatsingen vooral een beeld geven van de afzet van de niet op het eigen bedrijf afgemeste mestbiggen.

De bestemming van de verplaatste mestbiggen, al of niet met tussenkomst van de handel, is als volgt:

Tabel 3.3 Regionale verdeling van de verplaatste mestbiggen naar bestemming

RVV-kring	Verm./ fokker	Mester	Export	Onbekend	Totaal
1. Friesland	167	1.236	53	208	1.664
2. Groningen/ Drenthe	13	4.002	300	213	4.528
3. Overijssel	294	14.228	1.354	8	15.884
5. Veluwe	2	965	30	-	997
6. Betuwe	155	6.855	89	55	7.154
7. Achterhoek	759	16.928	264	381	18.332
8. Utrecht	92	3.509	411	96	4.108
9. Noord-Holland	-	329	-	15	344
11. Z-Holland/Zeel.	123	2.591	48	14	2.776
12. West-Brabant	518	14.419	335	-	15.272
13. Midden-Brabant	690	15.663	368	-	16.721
15. O-Brabant/Limb.	1.352	31.255	1.284	-	33.891
Totaal	4.165	112.180	4.536	990	121.671

Op basis van de steekproef gaat 4% van de verplaatste biggen weer terug naar fokker/vermeerderaars, 92% gaat naar mesterijen en 4% wordt geëxporteerd. Van de resterende 990 verplaatste biggen was de bestemming onbekend.

Uit tabel 3.4 en 3.5 valt de conclusie te trekken dat ruim drie kwart van alle mestbiggenverplaatsingen plaatsvindt binnen de eigen RVV-kring, waaronder 32% zelfs binnen de eigen gemeente. Voor de belangrijkste produktiegebieden, behalve bij Midden-Brabant is het percentage in eigen RVV-gebied afgezette dieren hoger dan 80%. In Overijssel en de Achterhoek zelfs 90% en meer. Van de interregionale handel wordt het merendeel afgezet in het aangrenzende RVV-gebied (15%). Uit tabel 3.5 blijkt ook, dat de afzet naar aangrenzende gemeenten, maar in beperkte mate leidt tot interregionale handel.

De meeste geregistreerde verplaatsingen vinden volgens de gegevens op de registratiekaart plaats op een registratieformulier varkenshouder. Dit is een zeer hoog percentage, zeker omdat 37% van de afgezette mestbiggen door handelaren wordt gekocht en verkocht (Van Driel, 1988). Een verklaring voor deze tegenstelling is, dat in de meeste gevallen de handelaar wel de tussenpersoon is, maar geen gebruik maakt van het handelaarsregistratieformulier. De fokker/vermeerderaar is op de hoogte van de eindbestemming van de varkens en hij vult de kaart in.

Bij 14% van de waargenomen transacties is volgens de ingevulde formulieren wel een handelaar betrokken. Dit betreft meestal een handelaar uit de eigen regio. Dit wil niet zeggen dat de handelaar de varkens ook in het eigen regio afzet.

De afzet van mestbiggen via handelaren heeft relatief vaak plaats in de gebieden Friesland, Groningen/Drenthe, Overijssel, Veluwe, Achterhoek, Noord-Holland en Zuid-Holland/Zeeland (zie tabel 3.6 en 3.4). Ook nu weer wordt het grootste deel van de biggen in het eigen gebied afgezet. In paragraaf 3.2.2 komen we aan de hand van de enquête bij handelaren nader terug op de interregionale handel via biggenhandelaren.

De I- en R-steekproef levert ook een indicatie op van het mestbiggentransport en de afstanden die hiermee zijn gemoeid (zie tabel 3.7). Uit deze tabel en tabel 3.5 blijkt dat 30% van het verplaatste aantal mestbiggen zijn weg vindt binnen de eigen gemeente, 40% wordt afgezet binnen een straal van 20 km rondom het bedrijf, vaak in een aangrenzende gemeente of in dezelfde RVV-kring, 25% wordt getransporteerd over een afstand van 20 km of meer en circa 6% wordt vervoerd naar het buitenland. Ook hier vindt men in de concentratiegebieden erg veel leveringen dichtbij het bedrijf, bijvoorbeeld in Oost-Brabant/Limburg wordt bijna drie kwart geleverd binnen een straal van 20 km. In de Achterhoek is dit 83%, in Midden-Brabant 69% en in Overijssel 65%.

Uit tabel 3.8 blijkt dat volgens de ingevulde gegevens op de I- en R-formulieren de meeste mestbiggen vervoerd worden door een transportbedrijf (60%). Tot deze categorie zijn ook al die gevallen gerekend waarbij de naam van de transporteur afweek van die

Tabel 3.4 Regionale verdeling van mestbiggen 1) van herkomstgebied naar bestemmingsgebied op basis van de I- en R-registratie

RVV-kring herkomst	RVV-kring eindbestemming												Totaal
	1 Fr	2 G/D	3 Ov	5 V	6 B	7 A	8 U	9 NH	11 ZH/Z	12 WBr	13 MBr	15 OBr/L	
1. Friesland	525	805	73	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.403
2. Groningen/Drenthe	85	3.442	476	-	30	36	-	-	-	-	-	100	4.169
3. Overijssel	4	463	13.026	478	64	458	-	-	-	8	-	21	14.522
5. Veluwe	-	-	-	260	568	-	77	-	-	-	62	-	967
6. Betuwe	-	-	-	322	6.341	5	333	-	8	11	46	-	7.066
7. Achterhoek	-	5	760	469	149	15.723	52	-	86	35	17	46	17.342
8. Utrecht	-	-	-	60	590	-	2.346	81	501	6	24	-	3.608
9. Noord-Holland	-	-	-	-	84	-	47	76	78	-	44	-	329
11. Zuid-Holland/ Zeeland	-	-	-	156	54	-	279	76	1.992	153	4	-	2.714
12. West-Brabant	-	-	268	125	213	-	319	55	76	11.963	984	1.014	15.017
13. Midden-Brabant	233	-	1	1	728	9	80	-	98	1.622	10.915	2.333	16.020
15. Oost-Brabant/ Limburg	-	-	43	95	328	42	321	36	121	1.216	3.217	27.588	33.007
Totaal	847	4.715	14.647	1.966	9.149	16.273	3.854	324	2.960	15.014	15.313	31.102	116.164

1) Exclusief de geëxporteerde en aan onbekenden afgezette dieren.

Tabel 3.5 Regionale verdeling van mestbiggen 1) van herkomstgebied (RVV-kring) naar leveringsgebied (gemeente/kringen) op basis van de I- en R-registratie

RVV-kring herkomst	Bestemming (gemeente, RVV-kring)							
	zelfde gemeente	aangrenzende gemeente	zelfde RVV-kring	aangrenzende gemeente, niet in hetzelfde RVV-kring	overige aangrenzende RVV-kring	overige RVV-kring	export	totaal
1. Friesland	363	23	197	32	731	57	53	1.456
2. Groningen/Drenthe	584	925	2.190	12	480	37	300	4.528
3. Overijssel	5.845	3.965	3.076	234	1.309	93	1.334	15.856
5. Veluwe	206	72	-	533	94	62	30	997
6. Betuwe	3.550	2.468	2.298	450	149	70	36	9.021
7. Achterhoek	7.186	5.953	372	69	1.266	454	201	15.501
8. Utrecht	782	342	1.355	71	1.060	6	396	4.012
9. Noord-Holland	22	-	79	-	100	128	-	329
11. Zuid-Holland/Zeeland	963	334	806	21	550	40	48	2.762
12. West-Brabant	4.461	4.161	3.531	71	2.298	525	225	15.272
13. Midden-Brabant	4.283	3.865	2.974	736	3.667	401	795	16.721
15. Oost-Brabant/Limburg	10.189	7.406	9.838	445	3.911	1.056	1.073	33.918
Totaal	38.434	29.514	26.716	2.674	15.615	2.929	4.491	120.373

1) Exclusief de aan "onbekenden" afgezette dieren.

Tabel 3.6 Regionale verdeling van de mestbiggen 1) van herkomstgebied naar de vestigingsplaats van de handelaar op basis van de I- en R-registratie

RVV-kring fokker/vermeerderaar	RVV-kring tussenhandel												Totaal
	1 Fr	2 G/D	3 Ov	5 V	6 B	7 A	8 U	9 NH	11 ZH/Z	12 WBr	13 MBr	15 OBr/L	
1. Friesland	64	-	208		-	-	-	-	-	-	-	-	272
2. Groningen/Drenthe	120	1.027	277		-	-	-	-	-	-	-	-	1.424
3. Overijssel	-	-	2.679		-	-	134	23	-	-	-	-	2.836
5. Veluwe	-	-	-	235	-	56	-	57	-	30	-	-	378
6. Betuwe	-	-	-		190	-	-	-	-	30	-	-	220
7. Achterhoek	-	-	6		252	2.673	-	-	-	-	-	-	2.931
8. Utrecht	-	-			71	-	278	-	64	-	-	-	413
9. Noord-Holland	-	-				-	47	56	-	-	-	-	103
11. Zuid-Holland/ Zeeland	-	-				-	118	40	334	-	-	-	492
12. West-Brabant	-	-				-	-	-	-	1.146	279	-	1.425
13. Midden-Brabant	-	-			50	-	-	-	-	391	1.209	-	1.651
15. Oost-Brabant/ Limburg	-	-	13		77	-	-	-	-	168	406	3.207	3.871
Totaal	184	1.027	3.183	235	640	2.729	577	176	398	1.766	1.894	3.207	16.016

1) Uitsluitend de mestbiggen die volgens de vermeerderaar aan een handelaar zijn geleverd.

Tabel 3.7 Regionale verdeling van het aantal gereden kilometers 1) bij het transport van de afgezette mestbiggen

RVV-kring vermeerderaar/fokker	Aantal kilometers naar RVV-kring eindbestemming								
	eigen gemeente	<10	10-20	20-30	30-50	50-100	>100	export	totaal
1. Friesland	363	23	55	178	276	508	-	53	1.456
2. Groningen/Drenthe	584	677	694	1.021	918	262	72	300	4.528
3. Overijssel	5.845	1.962	3.492	1.474	1.228	492	29	1.334	15.856
5. Veluwe	206	29	596	74	-	62	-	30	997
6. Betuwe	3.550	2.450	2.324	558	45	58	-	36	9.021
7. Achterhoek	7.186	2.495	3.289	1.237	352	641	100	201	15.501
8. Utrecht	782	357	1.071	642	679	85	-	396	4.012
9. Noord-Holland	22	-	38	22	82	165	-	-	329
11. Zuid-Holland/Zeeland	963	348	516	409	158	320	-	48	2.762
12. West-Brabant	4.461	2.370	4.115	1.604	1.295	838	364	225	15.272
13. Midden-Brabant	4.283	4.447	4.021	1.287	1.364	274	250	795	16.721
15. Oost-Brabant/Limburg	10.189	6.566	7.837	4.393	2.103	1.581	176	1.073	33.918
Totaal	38.434	21.724	28.048	12.899	8.500	5.286	991	4.491	120.373

1) Hemelsbreed gemeten.

Tabel 3.8 Regionale verdeling van het transport van mestbiggen door verschillende betrokkenen (in aantallen biggen)

RVV-kring fokker/vermeerderaar	Vermeerderaar/fokker	Mester	Tussenhandel	Transportbedrijf	Totaal
1. Friesland	213	-	64	1.342	1.619
2. Groningen/Drenthe	666	441	767	2.098	3.972
3. Overijssel	3.652	2.000	1.845	8.384	15.881
5. Veluwe	405	90	57	445	997
6. Betuwe	2.391	405	263	3.995	7.054
7. Achterhoek	5.827	1.305	2.160	8.524	17.816
8. Utrecht	565	302	317	2.911	4.095
9. Noord-Holland	-	-	103	241	344
11. Zuid-Holland Zeeland	186	741	436	1.402	2.765
12. West-Brabant	2.176	3.309	881	8.906	15.272
13. Midden-Brabant	1.746	2.463	1.385	11.127	16.721
15. Oost-Brabant/Limburg	3.524	4.829	2.532	23.067	33.952
Totaal	21.351	15.885	11.010	72.442	120.488

van fokker/vermeerderaar; mester of handelaar. Dit betekent dat in principe ook een handelaar met eigen vervoer tot deze categorie kan zijn gerekend, namelijk als de fokker/vermeerderaar zelf de I- en R-kaart invult.

3.2.2 Interregionale handel in mestbiggen en biggenhandelaren

Omdat de varkenshandelaren in de interregionale handel van mestbiggen een belangrijke rol spelen, worden de activiteiten van deze groep in deze paragraaf nader belicht. De handel vervult hetzij in opdracht, hetzij voor eigen rekening een actieve rol bij de afzet van mestbiggen. Door middel van de handelsfuncties verzamelen, hergroeperen, distribueren en transporteren worden vraag en aanbod in evenwicht gebracht.

In figuur 3.1 is weergegeven dat het verzamelen voor 31% door de handelaren gebeurt. De handelaren zetten de biggen af aan mesterijen, fokkerijgroeperingen; integraties en voerleveranciers. Bij de distributie verzorgen de zij naast de reeds genoemde afzet aan mesterijen ook nog de export.

Er zijn vijftig varkenshandelaren mondeling geënquêteerd. De totale omzet van deze groep bedroeg 650.467 mestbiggen. Op de representativiteit van de resultaten wordt in bijlage 1 ingegaan.

Tabel 3.9 Regionale verdeling van de geënquêteerde handelaren en van hun mestbiggenomzet in 1987

RVV-kring	Omzet mestbiggen	%	Aantal handelaren
1/ Friesland/			
2 Groningen/Drenthe	40.500	7	5
3. Overijssel	116.200	18	11
5/6 Veluwe/Betuwe	37.700	6	3
7. Achterhoek	83.190	13	8
8. Utrecht	63.500	10	6
9/ Noord-Holland/			
11 Zuid-Holland/Zeeland	66.577	10	6
12. West-Brabant	104.500	16	5
13. Midden-Brabant	117.200	18	3
15. Oost-Brabant/Limburg	21.100	3	3
Totaal	650.467	100	50

Tabel 3.10 Regionale verdeling van de inkoop en afzet van mestbiggen door handelaren in 1987

Regio's	Inkoop		Afzet	
	aantal	%	aantal	%
1. Friesland	15.137	2	4.500	1
2. Groningen/Drenthe	32.988	5	21.575	3
3. Overijssel	103.997	16	162.850	25
4. Gelderland	126.108	20	123.390	19
5. Utrecht	67.888	10	58.874	9
6. Noord-Holland	6.621	1	5.800	1
7. Zuid-Holland/Zeeland	19.194	3	39.624	6
8. West-Brabant	102.837	16	78.000	12
9. Midden-Brabant/Betuwe	113.673	17	110.648	17
10. Oost-Brabant/Limburg	62.078	10	35.200	5
11. Export	-		10.000	2
Totaal	650.461	100	650.461	100

In tabel 3.9 is de regionale verdeling van de handelaren en van hun mestbiggenomzet in 1987 weergegeven.

Meer dan de helft van de handelaren is gevestigd in de concentratiegebieden: Overijssel, Achterhoek, West-Brabant, Midden-Brabant en Oost-Brabant en Oost-Brabant/Limburg. Deze handelaren hebben gemiddeld een grotere mestbiggenomzet dan de handelaren in

de overige regio's. De dertig in de concentratiegebieden gevestigde handelaren nemen 67% van de totale groepsomzet voor hun rekening.

In tabel 3.10 is de interregionale handel van de geënquêteerde handelaren weergegeven. Vooral in de regio's Friesland, West-Brabant en Oost-Brabant/Limburg worden veel mestbiggen ingekocht. Specifieke afzetgebieden zijn Overijssel en Zuid-Holland/Zeeland.

Vergelijken we tabel 3.10 met tabel 3.4 dan blijkt, dat de handelaren de mestbiggen voor een relatief groot deel kopen en verkopen in Overijssel, Gelderland, Utrecht, Noord-Holland en Zuid-Holland/Zeeland. Hierbij moet worden opgemerkt, dat de relatief grote afzet in Overijssel gelegen kan zijn in de daar aanwezige grote exportplaatsen (Zwolle en Staphorst).

Het werkgebied van de veehandelaren is niet zo groot. Gemiddeld handelt men in ongeveer 1,7 regio's. Verder is bij de meeste handelaren de handel voor tenminste de helft in één regio geconcentreerd.

Bij hun interregionale handel in mestbiggen moeten de veehandelaren uiteraard het transport (laten) verzorgen. Uit tabel 3.11 blijkt dat 79% van de mestbiggen wordt getransporteerd met eigen vervoer en 20% wordt in opdracht van de handelaar door derden verplaatst.

Tabel 3.11 Regionale verdeling van het mestbiggentransport bij verhandelaren in 1987

RVV-kring	Eigen transport	Transport door derden	Boeren vervoerders	Overige	Totaal
1. Friesland	10.000	-			10.000
2. Groningen/ Drenthe	30.500	-			30.500
3. Overijssel	99.680	15.750		770	116.200
5. Veluwe	32.500	-			32.500
6. Betuwe	4.050	870	280		5.200
7. Achterhoek	68.209	14.981			83.190
8. Utrecht	48.750	14.750			63.500
9. Noord-Holland	-	500			500
11. Zuid-Holland Zeeland	23.277	40.000	2.800		66.077
12. West-Brabant	68.900	35.600			104.500
13. Midden-Brabant	112.000	5.000	200		117.200
15. Oost-Brabant/ Limburg	14.500	6.600			21.100
Totaal	512.366	134.051	3.280	770	650.467

De handelaren die het transport in eigen beheer uitvoeren, hebben bij een omzet van minder dan 20.000 mestbiggen per jaar in drie kwart van de gevallen één eigen veewagen. Heeft men een omzet van meer dan 20.000 stuks dan beschikt men in 80% van de gevallen over twee veewagens. Gemiddeld wordt met de veewagens meer dan 30.000 km per jaar afgelegd. Daarbij is er een samenhang tussen de afgelegde afstand en de omzet. Alle handelaren met eigen transport beschikken alleen of naast de veewagen, over een aanhanger, die gekoppeld kan worden achter een personenwagen. Gemiddeld genomen wordt met de aanhanger zo'n 18.000 km per jaar afgelegd.

Bij vervoer met eigen transportmiddelen is geïnformeerd naar laden, lossen en de aantallen mestbiggen die daarmee gemoeid waren.

De meeste handelaren laden per vracht tussen de één en vijf maal mestbiggen op, met gemiddelde aantallen van 20 à 50 stuks. Uitsplitsing naar RVV-kringen geeft te zien dat in Utrecht, Noord-Holland en Zuid-Holland/Zeeland vaak gemiddeld kleine aantallen worden geladen. De gebieden Achterhoek, Midden-Brabant en Oost-Brabant/Limburg geven juist het tegengestelde beeld te zien, namelijk het per vracht weinig keren opladen van vaak relatief grote aantallen tegelijk. De vrachten worden in bijna alle gevallen op één adres gelost, gemiddeld worden op zo'n adres meer dan vijftig mestbiggen gelost. In het oog springend is het zuidelijke concentratiegebied waar per keer koppels van zeventig mestbiggen en meer gelost worden.

De conclusie is dat door de regionale verschillen in structuur van de varkenshouderij de aanpak van de handelaren nogal verschilt. In RVV-kringen met een hoge concentratie aan mestbiggen is de relatie boer handelaar intensiever en kan de handelaar efficiënter werken (klantenbinding, minder vermenging van partijen, meer aandacht voor ziektepreventie, meer werken vanuit lange termijn optiek) dan in kringen met veel kleine varkenshouderijen (zie ook paragraaf 3.4).

3.3 Effecten van de gekozen regio-indeling

In deze paragraaf worden de effecten van de indeling van Nederland in RVV-kringen met betrekking tot mestbiggen besproken.

Ten eerste kan gesteld worden dat de indeling van Nederland in kleine regio's voordelen biedt voor de handel en export van mestbiggen bij eventuele calamiteiten. In vele gevallen kunnen de activiteiten in grote delen van Nederland op gewone wijze doorgang vinden.

De regionale verdeling van vermeerderingsbedrijven en dus van de produktie van mestbiggen laat uitgesproken concentratiegebieden zien: Overijssel, Achterhoek, West-Brabant, Oost-Brabant/ Limburg (zie tabel 3.1).

Van de stroom mestbiggen in Nederland wordt volgens de gegevens uit de I- en R-registratie ruim 80% afgezet in eigen regio (tabel 3.7). Van de rest wordt het grootste deel (15%) afgezet naar aangrenzende regio's.

Voor de concentratiegebieden ligt de afzet in de eigen kring hoger dan 80%. De situatie is er dus beter. Toch kunnen hier door het grote aantal bedrijven op een betrekkelijk kleine oppervlakte, ziekte-uitbraken tot de grootste problemen leiden.

De handel die 31% van de mestbiggenverplaatsingen verzorgt is wat hun handelsvoering betreft een heterogene groep. Wel heeft in het algemeen, 50% van de omzet plaats in één regio. Afhankelijk van de structuur van varkenshouderij in de RVV-kring waarbinnen de handelaar opereert, komen er echter verschillen voor in de bedrijfsvoering met betrekking tot transport, laden, lossen en hoeveelheden per transactie verhandelde mestbiggen.

Aan de handelaren is de vraag gesteld welke voor- en nadelen de nieuwe RVV-kringindeling heeft. Elke handelaar in mestbiggen voorzag in meer of mindere mate handelsproblemen, vooral met betrekking tot het verbreken van relaties (zie tabel 3.12). Toch denkt bijna 90% zich staande te kunnen houden bij eventuele varkenspestuitbraken.

Tabel 3.12 De mening van de veehandelaren over de effecten van de RVV-indeling voor hun bedrijf naar regio's

RVV-kring	Wel handelsproblemen; nieuwe ind. op zich goed	Wel handelsproblemen; maar ligt met handel niet stil	Kan bij sluiting zich handhaven	Kan bij sluiting niet handhaven	Tegenindeling	Totaal
1/2 Friesland/ Groningen/ Drenthe	4	1	2	-	1	8
3. Overijssel	1	2	5	1	-	9
5/6 Veluwe/Betuwe	1	1	-	-	-	3
7. Achterhoek	6	3	1	-	-	10
8. Utrecht	1	3	1	1	-	6
9/11 Noord-Holland/ Zuid-Holland/ Zeeland	1	-	1	-	-	2
12. West-Brabant	2	2	1	-	-	5
13. Midden-Brabant	1	-	-	2	-	3
15. Oost-Brabant/ Limburg	2	1	1	-	-	4
Totaal	19	13	12	4	2	50

Een groot deel van de handel gebeurt immers binnen hetzelfde gebied. Bovendien is de status van het herkomstbedrijf bepalend bij binnenlandse afzet. Opmerkelijk is, dat de handelaren buiten de concentratiegebieden meer problemen voorzien, dan de handelaren gevestigd in de concentratiegebieden.

Wordt deze uitspraak gerelateerd aan de mestbiggenomzet, dan zijn het vooral de kleinere bedrijven die problemen vrezen.

3.4 Meningen over ontwikkelingen binnen de varkenssector en toekomstperspectief

3.4.1 Registratie en identificatie

De al eerder vermelde werkgroep I- en R-regeling (paragraaf 2.4.1) heeft een aantal knelpunten gesignaleerd met betrekking tot het huidige systeem. Onder andere het bestaan van verschillende soorten formulieren, waarvan het handelsformulier de meeste aanleiding kan geven tot onduidelijkheden. Destijds is de varkenshandel akkoord gegaan met deelname aan de I- en R-regeling, op voorwaarde dat een formulier zoals het huidige handelsformulier in het leven werd geroepen.

Tabel 3.13 Regionale verdeling van de geënquêteerde handelaren en hun gebruik van de verschillende registratieformulieren uit de I- en R-regeling

RVV-kring	Gebruikt landelijke handelsform. voor		Gebruikt registr.form. varkenshouders voor		
	90 - 100%	50%	75%	100%	
1/2 Friesland/ Groningen/ Drenthe	2	1	1	5	9
3. Overijssel	-	1	3	7	11
5/6 Veluwe/Betuwe	1	1	1	-	3
7. Achterhoek	1	-	4	3	8
8. Utrecht	2	3	1	-	6
9/11 Noord-Holland/ Zuid-Holland/ Zeeland	2	-	-	-	2
12. West-Brabant	1	-	1	3	5
13. Midden-Brabant	1	-	1	1	3
15. Oost-Brabant/ Limburg	1	1	1	-	3
Totaal	11	7	13	19	50

In de enquête zijn we nader op de mening van de handelaar met betrekking tot de eventuele afschaffing van het handelsformulier in het nieuwe I- en R-systeem ingegaan.

In tabel 3.13 is de gebruiksfrequentie van het landelijke handelsregistratieformulier en het registratieformulier varkenshouder per regio weergegeven.

Twee derde deel van de mestbiggenhandelaren gebruikt regelmatig tot altijd het registratieformulier varkenshouder. 22% gebruikt bijna altijd het landelijke handelsformulier. In de concentratiegebieden (Overijssel, Achterhoek, Brabant en Limburg) gebruikt zelfs 48% van de handelaren altijd het varkenshoudersformulier. Handelaren uit kleinere varkensgebieden maken daarentegen veelvuldiger gebruik van het handelsformulier.

Gerelateerd naar omzet blijkt dat bij een jaaromzet van 20.000 mestbiggen en meer 70% vaak tot altijd het registratieformulier varkenshouders gebruikt. Voor de groep met een jaaromzet van minder dan 20.000 mestbiggen is dit voor 62% het geval. Deze laatste groep maakt relatief gezien meer gebruik van het handelsformulier. De reden hiervoor is dat men over het algemeen met kleinere koppels werkt en dus meer de handelsfuncties verzamelen, hergroeperen, en distribueren moet uitvoeren om uniforme koppels mestbiggen te kunnen aanbieden. Dit brengt ons op de vraag wat de mening is van de handelaren over het wel of niet blijven bestaan van het handelsformulier binnen de I- en R-regeling.

Het resultaat is als volgt: vier handelaren reageerden neutraal en negen hadden er geen mening over.

Van de resterende groep (44 handelaren) was 57% voorstander van handhaving van het handelsformulier. Dit vanwege de privacy voor de varkensvermeerderaar en vanwege de wens of de noodzaak uit verschillende kleine koppels, een grote uniforme koppel te kunnen samenstellen. Van de groep die voor handhaving is, is 50% gevestigd buiten de concentratiegebieden.

Bijna de helft van de handelaren die vinden dat het handelsformulier moet blijven hebben een omzet kleiner dan 20.000 mestbiggen per jaar.

3.4.2 Preventieve gezondheidszorg

Handelaren die de mestbiggen laten vervoeren door een veetransportbedrijf kunnen eisen met betrekking tot bijladen stellen. Uit de antwoorden bleek dat men van deze mogelijkheid bijna geen gebruik maakt. Wat de reiniging van het vervoermiddel betreft, bleek dat 70% de eigen veewagen eens per dag of na elk mestbiggentransport reinigde. Daarmee voldoet men tenminste aan de eisen voor het verkrijgen van een ontheffing voor de wettelijke plicht de veewagen iedere zeven dagen op een ontsmettingsplaats te laten reinigen en ontsmetten. Vaak reserveerde men bepaalde dagen voor mestbiggentransport. Met betrekking tot ingehuurd vervoer, bleek drie kwart van de handelaren geen eisen te

stellen aan reinigingsfrequentie van deze veewagens. Het eventueel verplicht stellen van reinigen en ontsmetten van de veewagens op bedrijven, riep de volgende reacties op. Het kostenverhogend aspect was het meest genoemde argument om de regeling nogmaals te bekijken (56%). Ook twijfelden een aantal handelaren aan de praktische uitvoerbaarheid (19%), vooral met betrekking tot reinigingswater en ontsmettingsmiddelenvoorraden. Verder werd vaak als kanttekening gegeven dat ook de boerenvervoerders in dit opzicht niet vrijuit dienen te gaan. Ook het mogelijk opheffen van de zeugenmarkten in het kader van de preventieve gezondheidszorg is aan de orde gesteld. De meeste handelaren wilden deze markten handhaven, met name vanwege de prijsvorming. Slechts 16% van de handelaren was; als de gezondheid van de varkensstapel ermee gediend is, voor opheffing.

3.5 Conclusies

De mestbiggenproduktie kent een aantal uitgesproken concentratiegebieden. Met name de kringen Overijssel, Achterhoek, West-Brabant, Midden-Brabant en Oost-Brabant/Limburg springen wat dit betreft in het oog. Zoals al eerder is geconcludeerd zorgt de huidige RVVkring indeling wel voor een gelijkmatiger spreiding dan een provinciale indeling.

Van alle mestbiggen wordt circa 25% interregionaal verhandeld; dit is dus nogal wat meer dan in theorie nodig is. Het interregionaal verhandelde deel van de mestbiggenproduktie is extra kwetsbaar voor ziekte-uitbraken, zeker in de concentratiegebieden, waar de varkensdichtheid groot is.

De handelaren blijken in hun bedrijfsvoering afhankelijk te zijn van de structuur van de varkenshouderij in hun gebied. In Zuid-Nederland is de handelaar meer bemiddelaar tussen fokker/vermeerderaar en mester. In Zuid-Holland en Utrecht koopt men meer in voor eigen risico en probeert men door groeperen en distribueren vraag en aanbod op elkaar af te stemmen. Bij het treffen van aangescherpte gezondheidspreventieve maatregelen zal men met deze verschillen rekening dienen te houden. Anders kunnen de maatregelen hun doel voorbijschieten.

4. Handelsstromen slachtvarkens

4.1 Theoretische omvang van de interregionale handel

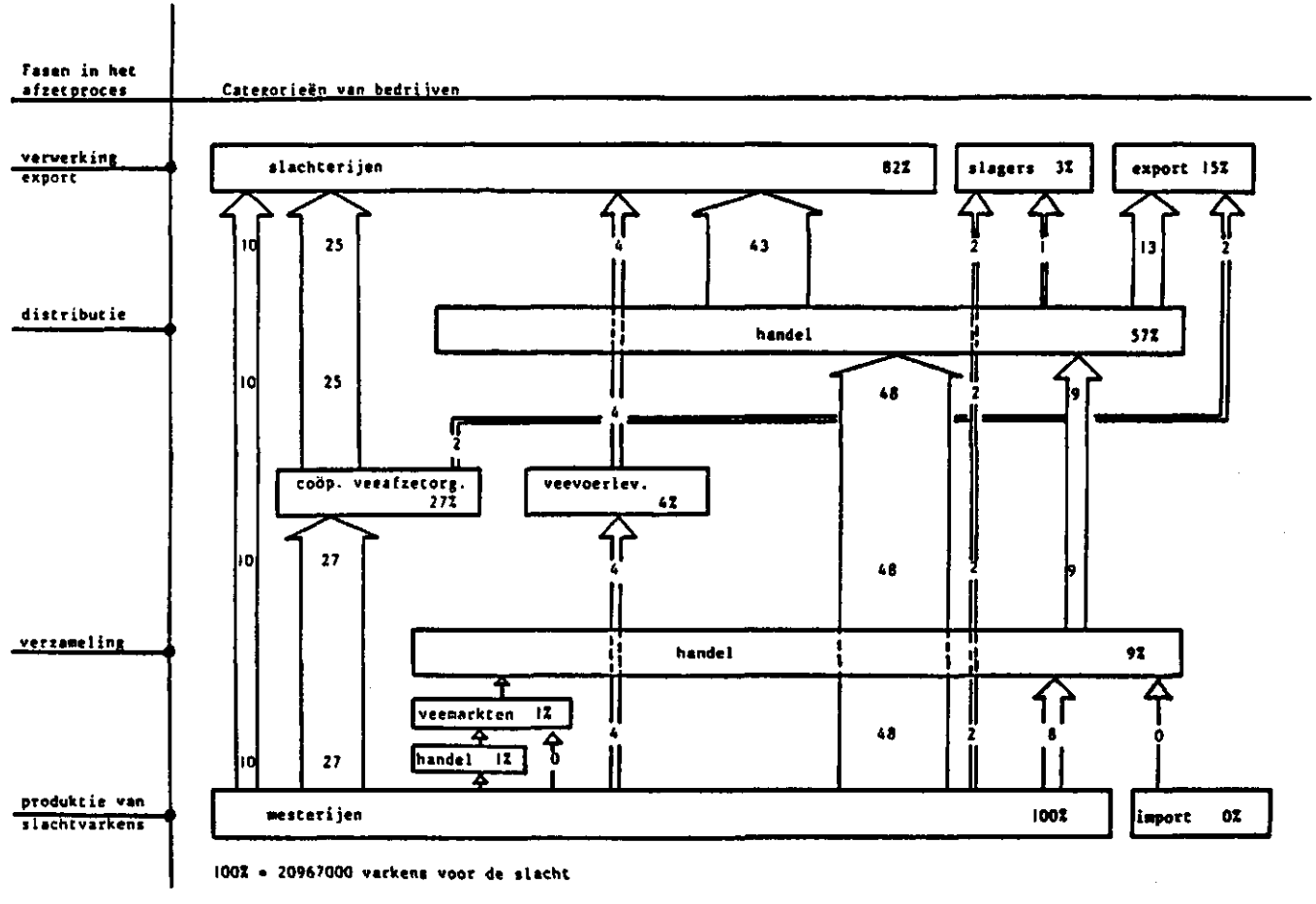
In 1987 waren er in Nederland circa 28.300 bedrijven met mestvarkens. De verdeling van de bedrijven en de mestvarkens over de RVV-kringen is in tabel 4.1. weergegeven. Hieruit blijkt, dat de produktie van slachtvarkens is geconcentreerd in de RVV-kringen Overijssel, Midden-Brabant en Oost-Brabant/Limburg.

Tabel 4.1 Regionale verdeling mestvarkens in 1987

RVV-kring	Aantal bedrijven	Aantal mestvarkens	%
1. Friesland	405	90.315	1
2. Groningen/Drenthe	741	188.955	3
3. Overijssel	4.888	1.006.928	14
5. Veluwe	1.381	234.770	3
6. Betuwe	2.966	599.132	8
7. Achterhoek	4.258	885.664	12
8. Utrecht	1.853	287.215	4
9. Noord-Holland	432	54.432	1
11. Zuid-Holland/Zeeland	1.176	132.888	2
12. West-Brabant	2.773	818.035	11
13. Midden-Brabant	3.123	1.202.355	16
15. Oost-Brabant/Limburg	4.300	1.797.400	25
Totaal	28.296	7.298.089	100

Zie voor de provinciale verdeling van bedrijven met mestvarkens bijlage 3.

Bij de landbouwtelling in 1987 bleken er 7,3 miljoen mestvarkens te zijn. Dit betekent, uitgaande van drie mestronden per jaar, een theoretische jaarproduktie van circa 22 miljoen slachtvarkens. De provinciale verdeling van de slachtvarkensproduktie is weergegeven in tabel 4.2. Daarin is ook de verdeling van de varkensslachtingen weergegeven. Hierbij dient wel bedacht te worden dat een flink deel van de geproduceerde slachtvarkens levend geëxporteerd wordt. Trekken we deze hoeveelheid naar evenredigheid af van de produktie en tellen we de afgestoten slachtzeugen erbij (zie tabel 2.4) dan kan door vraag en aanbod per provincie te vergelijken bepaald worden hoe groot de interregionale handel in theorie is en welke gebieden een overschot respectievelijk tekort kennen.

Figuur 4.1 De afzetstructuur van slachtvarkens in 1986

Tabel 4.2 Provinciale verdeling van de slachtvarkenproduktie en van de varkensslachtingen in 1987

Provincies	Produktie-slacht-varkens	Varkens-slachtin-gen	Tekort/ overschot slachtvark.
Groningen	169.100	-	169.100
Friesland	171.000	466.100	-295.100
Drenthe	370.300	1.252.600	-882.300
Overijssel	2.529.400	2.058.000	471.400
Flevoland	32.100	20.800	11.300
Gelderland	4.323.800	6.692.600	-2.368.800
Utrecht	708.000	-	708.000
Noord-Holland	71.700	738.600	-666.900
Zuid-Holland	414.000	2.006.000	-1.592.000
Zeeland	100.400	42.300	58.100
Noord-Brabant	7.397.300	4.132.600	3.264.700
Limburg	2.263.600	1.431.100	832.500
Totaal	18.550.700	18.839.700	-

Vergeleken met de beschikbare slachtcapaciteit (zie tabel 4.2) kennen vooral de provincies Utrecht, Noord-Brabant en Limburg een overschot van slachtvarkens; de provincies Gelderland, Drenthe, Zuid- en Noord-Holland vooral een tekort.

Uit de publikatie over de distributiestructuur van varkens in Nederland (Van Driel, 1988) blijkt, dat in 1986 bijna 50% van de aanvoer bij slachtingen via de handel loopt, 10% gaat rechtstreeks, 25% loopt via de coöperatieve veeafzetorganisaties en 15% wordt levend geëxporteerd. Aan zelfslachtende slagers wordt 3% afgezet (zie figuur 4.1).

4.2 De omvang van de werkelijke interregionale handel

4.2.1 Inleiding

De handel in slachtvarkens bestaat aan de ene kant uit de afzet aan Nederlandse slachterijen en aan de andere kant uit de levende export. De in het binnenland afgezette slachtvarkens worden geslacht in ruim 100 slachterijen, waarvan er circa 56 meer dan 15000 ton varkensvlees per jaar verhandelen en verder door 1300 zelfstandige slagers. De grotere slachterijen zijn meestal gevestigd in de belangrijkste produktiegebieden van slachtvarkens, namelijk oost en zuid Nederland en zijn vaak sterk op export gericht. De kleinere, meer op binnenlandse afzet gerichte bedrijven komen voornamelijk voor in west Nederland (Klein Kranenberg en De Vlieger, 1988).

Een groot deel van de afzet van de slachtvarkens ligt min of meer vast. Voor een deel (30%) op contract of via een statutaire leveringsplicht. Daarnaast bestaan er echter een groot aantal vaste relaties, hetzij direct tussen mester en slachterij, hetzij via een commissionair. Deze stromen vormen het overgrote deel van de totale afzet. Het bijkopen van slachtvarkens buiten de vaste relaties om heeft vooral tot doel tijdelijke tekorten op te heffen. Het is denkbaar, dat vooral deze bijkoop interregionaal transport tot gevolg heeft.

In het algemeen is er een relatie tussen de grootte van het werkgebied en de grootte van de slachterij. Indien een dergelijke slachterij in een gebied met varkenspest komt te liggen, en dus alleen naar niet OVV-landen mag exporteren, doet zich het probleem voor dat er een aanvoer is uit RVV gebieden, die door ze in het niet OVV-gebied te slachten, nu ook niet meer naar alle landen mogen worden geëxporteerd. Een oplossing is wellicht het tijdelijk huren van capaciteit in het OVV-gebied, alsmede het slachten van varkens uit het besmette gebied, die in normale omstandigheden daarbuiten worden geslacht.

Inzicht in de werkelijke interregionale handel in slachtvarkens is verkregen door een tiental slachterijen en inkoopcombinaties te enquêteren. Verder is een aantal (57) handelaren in slachtvarkens geënquêteerd. Met elkaar kochten de geënquêteerde bedrijven ruim 12 miljoen slachtvarkens en -zeugen, waarvan bijna 1% levend werd geëxporteerd. Verondersteld mag worden dat hiermee een representatief beeld van de interregionale handel kan worden gegeven (zie ook bijlage 1).

4.2.2 Interregionale handel in slachtvarkens bij slachterijen c.q. inkoopcombinaties

In tabel 4.3 is een overzicht gegeven van de regionale verdeling van de slachtcapaciteit en de slachtvarkensinkoop. Daaruit blijkt, dat de inkoop circa 10% groter is dan de slachtcapaciteit. Deze extra dieren worden voor een klein deel (65000) levend geëxporteerd. De meeste worden doorverkocht naar andere slachterijen. Dit laatste betreft vooral slachtzeugen. Slachtzeugen worden namelijk in hoofdzaak in hierop gespecialiseerde bedrijven geslacht.

Verder valt op, dat vanuit de belangrijkste concentratiegebieden van de varkensmesterij, uitgezonderd West-Brabant, er nogal wat interregionaal verkeer van slachtvarkens is richting Veluwe en Betuwe.

Met de verzamelde gegevens is ook te bepalen in hoeverre de interregionale handel bij de min of meer vaste relaties groter of kleiner is dan bij de niet gebonden verkopen. Uit tabel 4.4 blijkt, dat bij de min of meer vaste relaties die 50% van de totale verkoop uitmaken de verschillen tussen het gebied van verkoop en de slachtplaats groot zijn - zelfs groter dan bij het in tabel 4.3 geschetste totaalbeeld. Vergelijking met tabel 4.3

Tabel 4.3 Regionale verdeling van de inkoop van slachtvarkens en van de slachtcapaciteit in 1987

RVV-kring	Ingekochte slachtvarkens		Slacht-capaci-teit %
	aantal	%	
1. Friesland	123.120	1	-
2. Groningen/Drenthe	203.740	2	5
3. Overijssel	1.005.010	9	5
5. Veluwe	541.950	5	10
6. Betuwe	532.900	5	20
7. Achterhoek	1.497.405	13	11
8. Utrecht	243.410	2	2
9. Noord-Holland	29.060	-	-
11. Zuid-Holland/Zeeland	255.530	2	6
12. West-Brabant	1.097.483	10	16
13. Midden-Brabant	2.045.911	18	13
15. Oost-Brabant/Limburg	3.969.348	33	12
Totaal	11.544.867	100	100
Capaciteit (x 1.000)			10.241

Tabel 4.4 Regionale verdeling van de op basis van vaste relaties gekochte slachtvarkens en van de capaciteit van de erbij betrokken slachterijen in 1987

RVV-kring	Vaste toevoer slachtvarkens (x 1.000)	%	Slachtcapa-citeit %
1. Friesland	38	1	-
2. Groningen/Drenthe	60	1	6
3. Overijssel	677	10	6
5. Veluwe	5	0	12
6. Betuwe	128	2	24
7. Achterhoek	1.104	17	7
8. Utrecht	-		2
9. Noord-Holland	-	-	-
11. Zuid-Holland/Zeeland	30	0	7
12. West-Brabant	917	14	19
13. Midden-Brabant	1.351	21	6
15. Oost-Brabant/Limburg	2.202	34	11
Totaal	6.512	100	100

maakt ook duidelijk, dat de verkopen op basis van contracten of langdurige vaste relaties voor het overgrote deel plaatshebben in de concentratiegebieden van de produktie.

4.2.3 Interregionale handel in slachtvarkens en de varkenshandel

In figuur 4.1 is aangegeven dat de handelaren betrokken zijn bij de afzet van 57% van de mestvarkens. Hierbij wordt 48% rechtstreeks van mesters gekocht en wordt 9% betrokken van andere veehandelaren. De handelaren verkopen 43% aan slachterijen, exporteren 13% en verkopen 1% aan slagers. Gegeven hun betekenis voor de afzet wordt in deze subparagraaf nagegaan in hoeverre zij betrokken zijn bij de interregionale handel in slachtvarkens.

Alle geënquêteerde handelaren kopen en verkopen slachtvarkens. In het totaal gaat het om 863.389 dieren. Met behulp van de zo verzamelde gegevens kan een representatief beeld van de totale handel in slachtvarkens worden gegeven (zie ook bijlage 1).

Meer dan de helft van de handelaren met 69% van de omzet is gevestigd in de concentratiegebieden Overijssel, Achterhoek, West-Brabant, Midden-Brabant en Oost-Brabant/Limburg (zie tabel 4.5). Deze handelaren zetten gemiddeld meer slachtvarkens af dan handelaren uit andere regio's.

Tabel 4.5 Regionale verdeling van de inkoop en afzet van slachtvarkens door handelaren in 1987

RVV-kring		Inkoop		Afzet	
		aantal	%	aantal	%
1.	Friesland	19.825	2	10.800	1
2.	Groningen/Drenthe	50.675	6	84.039	10
3.	Overijssel	217.510	24	173.061	20
5/7	Veluwe/Achterhoek	195.984	23	222.580	25
8.	Utrecht	56.308	7	95.000	11
9.	Noord-Holland	500	-	26.300	3
10/11	Zuid-Holland/Zeeland	16.962	2	31.694	4
12.	West-Brabant	67.325	8	35.150	4
6/13	Midden-Brabant/Betuwe	171.375	20	112.790	13
15.	Oost-Brabant/Limburg	66.925	8	593.900	7
	Export			141.075	2
Totaal		863.389	100	863.389	100

Uit tabel 4.5 blijkt dat de interregionale handel bij veehandelaren is opgebouwd uit stromen die lopen van Overijssel, West-Brabant en Midden-Brabant/Betuwe naar Groningen/Drenthe,

Veluwe/Achterhoek, Utrecht, Noord-Holland en Zuid-Holland/Zeeland. Op de stroom richting export wordt nog teruggekomen. Wel moet worden opgemerkt, dat de slachtzeugenafzet afwijkt van het tot nu toe geschetste beeld. De slachtzeugen zetten de handelaren veelal af op de markt. Vandaar worden ze door andere handelaren of levend geëxporteerd of afgevoerd naar de slachterij.

Confrontatie van het inkooppatroon met de produktie per gebied (zie tabel 4.1) geeft aan, dat in de Brabantse en Limburgse kringen relatief weinig slachtvarkens via handelaren worden afgezet (zie ook Van Driel, 1988).

Zowel de slachterijen/inkoopcombinaties als de veehandelaren exporteren levende slachtvarkens. Deze handel wordt bij een uitbraak van varkenspest beperkt, namelijk tot niet OVV-landen - reden om deze exporthandel nader te bezien. Daarbij blijkt dat relatief veel van de geëxporteerde varkens uit de drie zuidelijke regio's komen.

Uit tabel 4.6 blijkt dat de handelaren de meeste slachtvarkens (67%) transporteren met eigen vervoer.

Tabel 4.6 Regionale verdeling van het slachtvarkentransport bij veehandelaren in 1987

RVV-kring	Eigen transport	Transport door derden	Boeren vervoerders	Overige	Totaal
1. Friesland	17.500	-			17.500
2. Groningen/Drenthe	33.110	140			33.250
3. Overijssel	191.005	24.750	2.705		218.460
5. Veluwe	62.500	-			62.500
6. Betuwe	20.100	6.900			27.000
7. Achterhoek	41.070	79.240			120.310
8. Utrecht	33.475	34.375			67.850
9. Noord-Holland	-	500			500
11. Zuid-Holland/Zeeland	12.319	41.200		3.000	53.519
12. West-Brabant	78.700	24.300			103.000
13. Midden-Brabant	39.800	40.000		200	80.000
15. Oost-Brabant/Limburg	49.200	27.300			76.500
Totaal	578.779	278.705	2.705	3.200	863.389

Ook de slachtzeugen worden meestal vervoerd met eigen transport. Hoewel er in het zuiden een groep handelaren is, die de slachtzeugen juist vervoert met ingehuurd transport. De reden hiervoor kan zijn dat het gaat om handelaren betrokken bij levende export van slachtzeugen.

Zowel de grote als de kleine varkenshandelaren, die zelf varkens vervoeren beschikken meestal maar over één veewagen. Een aantal kleinere veehandelaren (17) beschikt uitsluitend over een aanhanger. Gemiddeld leggen ze daarmee 20.000 km per jaar af. Met een veewagen wordt gemiddeld meer dan 30.000 km per jaar gereden. Natuurlijk bestaat er hierbij een relatie met de grootte van de jaaromzet.

Als men zelf slachtvarkens vervoerde, dan is gevraagd in hoeveel keren werd geladen en gelost, en hoeveel dieren gemiddeld tegelijk werden geladen of gelost.

Twee derde deel van de handelaren laadt de wagen in één of twee keer vol. Het gaat hierbij vooral om kleinere handelaren, met een aan hun omzet aangepaste vervoerscapaciteit. Hierdoor blijft het bijladen vaak beperkt tot minder dan tien slachtvarkens. De grotere handelaren daarentegen laden gemiddeld vijftig slachtvarkens bij. De aflevering heeft in één keer plaats, waarbij per keer gemiddeld meer dan zeventig varkens worden gelost. Vanwege het kostenaspect probeert de handel in alle gebieden en bij elke jaaromzet het aantal malen bijladen tot een minimum te beperken. Daarbij past men zijn transportcapaciteit aan aan de eigen omzet en de structuur van de varkensmesterijen in zijn werkgebied. Bij het beroepsvervoer heeft men meestal uitsluitend grotere veewagens. Dit beperkt hun inzetbaarheid bij kleine partijen en korte afstanden.

4.3 Effecten van de gekozen regio-indeling

In deze paragraaf worden de effecten van de indeling van Nederland in RVV-kringen met betrekking tot slachtvarkens besproken.

De verdeling van Nederland in regio's levert voor slachtvarkens minder voordelen op dan voor fokvarkens en mestbiggen. Slachtvarkens worden namelijk al dan niet na slachting voor het grootste deel geëxporteerd. Bij een uitbraak van varkenspest heeft dit veelal grote gevolgen voor het totale gebied. Mede omdat verwacht mag worden, dat het aantal OVV gebieden in de EG in de toekomst zal toenemen.

Ook in het binnenland zal een ziekte-uitbraak niet zonder gevolgen zijn: Er zijn namelijk nogal wat verschillen tussen het aantal per gebied geproduceerde slachtvarkens en de daar aanwezige slachtcapaciteit. Dit geldt in het bijzonder voor de gebieden Overijssel, Midden-Brabant en Oost-Brabant/Limburg. Om de export van vlees met niet getroffen gebieden zo ongestoord mogelijk te laten verlopen, zal het slachten van dieren uit besmette en onbesmette gebieden in één slachterij praktisch op grote bezwaren stuiten.

Het bedrijfsleven zoekt naar oplossingen. Mogelijkheden die daarbij worden bekeken zijn onder andere het bijhuren van slachtcapaciteit, reorganisatie van het bedrijf (fusies, langer

werken). Een oplossing op sectorniveau is het aanwijzen van slachthuizen die de stroom dieren uit het getroffen gebied moeten opvangen. Het verlenen van ontheffingen voor nijpende situaties en het na enige tijd instellen van corridors voor doorgaand vervoer.

Naast voordelen als duidelijkheid bij ziekte-uitbraken en waarborgen voor de binnen- en buitenlandse afzet uit de niet getroffen regio's, zijn volgens de bedrijven ook nadelen aan de nieuwe regeling gebonden. Deze spitsen zich toe op de veranderingen in de interregionale handel en op de wellicht noodzakelijke reorganisatie van de slachtcapaciteit.

4.4 Meningen over ontwikkelingen binnen de varkenssector en toekomstperspectief

4.4.1 Registratie en identificatie

Bij de meeste slachterijen c.q. inkoopcombinaties hebben de daar geslachte varkens zowel een slachtoormerk als een I en R-oormerk. Wel beamen de slachterijen dat het verlies van een I en R-oormerk voorkomt (zie ook 2.4).

De slachterijen zien in de aangekondigde wijziging van de I en R-regeling meer voor- dan nadelen. Zeker als daardoor de dubbele registratie van een I en R-merk naast een slachtmerk kan worden vermeden en de nieuwe regeling administratief geautomatiseerd wordt. Een ander door hen genoemd voordeel is de verbeterde traceerbaarheid van de varkens.

Een nadeel is dat de kosten van het inbrengen en verwijderen van de merken, zeker als gewerkt gaat worden met chips, omhoog gaan, zowel voor de slachterij als voor de fokkerij/vermeerderaars.

4.4.2 Preventieve gezondheidszorg

De meeste slachterijen bij inkoopcombinaties verwachten dat de met betrekking tot de preventieve gezonheidszorg aangekondigde beleidsvoornemens zullen leiden tot aanpassingen in hun organisatie en hun werkwijze. Zo is het denkbaar dat in het kader van Integrale keten Beheersing (IKB) eisen met betrekking tot de preventieve gezondheidszorg gesteld gaan worden aan de leveranciers/mesters. In het kader van IKB zullen verder de relaties tussen de bedrijven in de produktieketen intensiever worden.

De indeling van Nederland in regio's zal in het kader van het vinden van bedrijfsinterne oplossingen (zie 4.3) kunnen leiden tot structurele aanpassingen. Hetzelfde geldt voor de voorgenomen beperking van het aantal keren bijladen van veewagens. De verwachting is dat hierdoor kleinere varkenshouderijen voor hogere kosten zullen komen te staan, en zullen worden opgeheven of vergroot.

Wat de ontsmetting van de veewagens betreft blijken de geënquêteerde zelfvervoerende veehandelaren aan de wettelijke normen 1) te voldoen. Is het vervoer uitbesteed aan derden, dan is het voldoen aan de wettelijke norm een voorwaarde die de handelaar stelt. Problemen bij het voldoen aan de wettelijke normen hebben betrekking op het ontbreken van faciliteiten in de nabije omgeving en op de tarieven voor het gebruik ervan.

4.5 Conclusies

De produktie van slachtvarkens is geconcentreerd in de regio's Overijssel, Achterhoek, Midden-Brabant en Oost-Brabant/Limburg. Toch is bij een indeling naar RVV-kringen de verdeling gelijkmatiger dan bij een provinciale.

Vergelijking van de produktie en de slachtcapaciteit laat zien, dat er interregionale stromen dieren gaan vanuit Overijssel, Midden-Brabant en Oost-Brabant/Limburg naar West-Brabant, Zuid-Holland/Zeeland, de Betuwe en de Veluwe.

Bij het uitbreken van varkenspest zullen de effecten voor de getroffen gebieden groot zijn. Dit vanwege het effect op de belangrijke export, alleen naar niet OVV-gebieden, en vanwege de verschillen tussen produktie en slachtcapaciteit per gebied. Om deze laatste redenen zoeken de bedrijven zelf naar oplossingen (fusies, variabele werktijden), terwijl om te voldoen aan de verplichting een alternatief te bieden ook sectorale maatregelen als het aanwijzen van bepaalde slachterijen voor het slachten van dieren uit het getroffen gebied, en het verlenen van ontheffingen voor vervoer en slachtplaats overwogen worden. Duidelijk is dat ziekte-uitbraken nogal wat gevolgen hebben voor bestaande binnen- en buitenlandse handelsrelaties. De bestaande relatie met binnen- en buitenlandse afnemers zijn vrij vast en langdurig, doordat ze hetzij berusten op contracten, hetzij op goede ervaringen en wederzijds vertrouwen.

De handel in slachtzeugen kent als tussenstap nog vaak aanvoer op een markt. Bovendien is het aantal zeugenslachterijen in Nederland beperkt en worden er nogal wat dieren levend geëxporteerd. Hierdoor heeft het uitbreken van varkenspest, zeker in de concentratiegebieden van de varkenshouderij nogal wat invloed op de afzet van slachtzeugen.

---

1) Ontsmetten op de dichtbijzijnde ontsmettings- en reinigingsplaats na algehele lossing van de veewagen. Afleveren op meerdere slachtplaatsen kan, maar tussentijds bijladen is niet toegestaan.

5. Conclusies

In EG-verband zal in het kader van de gezondheidszorg voor varkens niet meer de bestrijding van ziekten, onder andere door middel van enten, centraal staan maar juist de ziektepreventie. Naast het indelen van Nederland in kringen, die een afzonderlijke ziektevrije status kunnen verwerven, is in het kader van de preventieve gezondheidszorg een aantal maatregelen in overweging en/of in uitvoering genomen; zoals bijvoorbeeld veranderingen in de bestaande I- en R-regeling en de beperking van het aantal keren bijladen.

Het goed onderling afstemmen van de preventieve gezondheidsmaatregelen is belangrijk voor het gezond houden van de varkensstapel. Dit geldt niet alleen letterlijk maar gezien de exportbelangen van Nederland ook figuurlijk. De in dit kader gehanteerde regionale indeling beïnvloedt de handelswijze van alle marktpartijen, fokkerijgroeperingen, varkenshouders, slachterijen, inkoopcombinaties en varkenshandelaren. Vooral de duidelijke aanwezigheid van concentratiegebieden in bepaalde delen van Nederland en de daarmee gepaard gaande intensieve handel en distributie leveren de nodige knelpunten op.

Een knelpunt kan onder andere zijn dat door de ongelijke verdeling van de varkens over de verschillende gebieden het effect van een ziekte-uitbraak nogal kan variëren. Verder kan gewezen worden op de effecten van de (preventieve) maatregelen voor de interregionale handel, de bestaande handelsrelaties en de export.

De opdeling van Nederland in twaalf RVV-kringen, die zelfstandig een ziektevrije status kunnen verwerven, geeft een gelijkmatiger verdeling van de varkensstapel te zien dan de provinciale indeling. De nadelige gevolgen van calamiteiten zijn dan ook beperkter. Ondanks de RVV-indeling zullen de concentratiegebieden Overijssel, Achterhoek, Midden-Brabant en Oost-Brabant/Limburg zowel wat de handel in fokvarkens en mestbiggen als die in slachtvarkens betreft, relatief zwaar getroffen worden door een varkenspestuitbraak.

Uit de regionale verdeling van de capaciteit of de produktie op de verschillende niveaus van de produktiekolom (zie tabel 5.1) blijkt, dat het uitbreken van varkenspest de meeste invloed zal hebben op de interregionale handel in slachtvarkens. En omdat slachtvarkens hetzij levend, hetzij geslacht voor een groot deel verder worden geëxporteerd, ook op de internationale handel.

Over het algemeen zijn de marktpartijen tevreden over de (voor)genomen preventieve gezondheidsmaatregelen. Een punt van zorg is de praktische haalbaarheid van een aantal maatregelen zoals bijvoorbeeld het beperken van het aantal keren bijladen en de regels voor het ontsmetten en reinigen van de transportmiddelen.

Tabel 5.1 Regionale verdeling van de hokcapaciteit, de produktie en de slachtcapaciteit in 1987 in procenten 1)

RVV-kring	Verdeling van de hokcapaciteit bij *			Produktie		Slacht-capaci-teit
	basis	subfok	verm.	mestb. **	mestv. ***	
1. Friesland	1	1	2	1	1	-
2. Groningen/ Drenthe	6	3	3	4	3	5
3. Overijssel	2	10	8	13	14	5
5. Veluwe	1	7	6	1	3	10
6. Betuwe	2	1	11	6	8	20
7. Achterhoek	7	4	5	15	12	11
8. Utrecht	-	2	-	3	4	2
9. Noord-Holland	-	-	1	-	1	-
11. Zuid-Holland/ Zeeland	-	2	2	2	2	6
12. West-Brabant	-	4	9	13	11	16
13. Midden-Brabant	50	36	22	14	16	13
15. Oost-Brabant/ Limburg	30	30	31	28	25	12
Totaal	100	100	100	100	100	100

1) Gebaseerd op gegevens van de geënqueteerde bedrijven.

* Betreft alleen de gespecialiseerde bedrijven. Van de combinatiebedrijven, een groot deel van de stamboekbedrijven en van de zelfstandige fokbedrijven was de hokcapaciteit niet bekend.

** Per kwartaal.

*** Per ronde.

Literatuur

Van Driel, J.A.
De distributiestructuur van varkens in Nederland,
Den Haag, LEI, 1988; Mededeling no. 388

Handboek voor de varkenshouderij
Rosmalen, Consulentschap in Algemene Dienst voor de
Varkenshouderij, 1987; 5e editie.

Centraal Bureau voor de varkensfokkerij,
Nijmegen, Cebeve, Jaarverslag 1987

Klein Kranenberg, H. en J.J. de Vlieger
De distributie van vlees, vleeswaren en vleessnacks
Den Haag, LEI, 1988; Mededeling no. 389

Bijlagen

Bijlage 1 Representativiteit van de verzamelde gegevens

Uit tijd- en kostenoverwegingen is besloten de interregionale handel in varkens te benaderen via gerichte vraaggesprekken met belangrijke groepen in de markt en via een steekproef uit de verplaatsingsformulieren, die in het kader van de I- en R-regeling door de districtsbureauhouders (DBH's) van de Stichting tot Uitvoering van Landbouwmaatregelen (STULM) worden bewaard. Dit betekende dat geen enquête bij varkenshouders is gehouden en dat de benaderde slachterijen en inkoopcombinaties geen willekeurige steekproef uit de totale populatie vormden. De fokkerijgroeperingen, stamboeken en andere fokorganisaties zijn wel allemaal benaderd. De benaderde varkenshandelaren en de steekproef uit de I- en R-formulieren zijn wel willekeurig gekozen, zij het getrapt. De veehandelaren uit de groep handelaren die Van Driel voor zijn onderzoek geënqueteerd heeft (Van Driel, 1988); de I- en R-formulieren via een willekeurige steekproef uit de bestaande DBH-kantoren (tabel B 1 geeft inzicht in de verdeling van de steekproef uit de I- en R-formulieren.

Tabel B 1 Verdeling van de steekproef uit de I- en R-formulieren

Plaats DBH-kantoor	Aantal verplaatsingen per drie maanden (exclusief eigen opslag)	Steekproef verplaatsingen	Percentage
1. Nieuwe Pekela	41.337	1.402	3,4
2. Beesterszwaag	65.040	1.613	2,5
3. Oosterhesselen	85.715	2.377	2,8
4. Zwolle		4.245	
5. Raalte	610.014	4.212	2,1
6. Hengelo		4.215	
7. Groenlo		8.261	
8. Barneveld	1.154.584	9.670	2,2
9. Doetinchem		7.698	
10. Lelystad	11.856	293	2,5
11. Breukelen		1.492	
12. Woudenberg	135.000	1.636	2,3
13. Aalsmeer	17.026	393	2,3
14. Gorkum		1.082	
15. Gouda	85.356	465	1,8
16. Goes	31.690	1.288	3,9
17. Berkum		16.970	
18. Tilburg	1.771.292	14.285	2,7
19. Deurne		16.957	
20. Well	612.332	6.210	2,7
21. Heythuyzen		10.408	
Totaal	4.621.242	115.172	2,5

Deze wijze van werken betekent, dat geen informatie is verkregen over de bedrijfsinterne leveringen van fokvarkens en mestbiggen bij varkenshouders. Uiteraard wel bij fokkerijgroeperingen. Dit houdt in, dat maximaal 25% van de fokvarkens en van de mestbiggenafzet niet in het onderzoek was vertegenwoordigd (zie figuur 2.1 en 3.1). Daar deze transacties per definitie niet tot interregionale handel leiden, is het ontbreken ervan, gegeven het doel van het onderzoek niet erg.

Anders ligt dit met het ontbreken van de transacties rechtstreeks van varkenshouder naar varkenshouder. Het gaat hier om 8% van de fokvarkens en 13% van de mestbiggen. Veelal betreft het echter transacties tussen bedrijven, die bij elkaar in de buurt liggen. Verondersteld mag daarom worden dat deze directe transacties maar in zeer beperkte mate tot interregionale handel zullen leiden.

De overige transacties die blijkens het onderzoek van Van Driel, 1988 voorkomen, zijn in principe in de verzamelde informatie vertegenwoordigd.

Fokvarkens

In hoofdstuk 2 is de omvang van de vervangingsvraag naar fokvarkens op 874.000 becijferd. Overzicht 2 geeft een beeld van de in het onderzoek gevonden aantallen fokvarkens.

Overzicht 2 De bij stamboeken, fokkerijgroeperingen, andere fokorganisaties, veehandelaren en op de I- en R-formulieren gevonden aantallen fokvarkens

Categorie	Fokvarkens binnenland	Geëxporteerde fokvarkens	Totaal
Stamboeken	74.700	500	75.200
Fokkerijgroeperingen/fokorgan.	269.400	29.300	298.700
Veehandelaren	7.200	-	7.200
I- en R-formulieren	4.200	-	4.200
Totaal	355.500	29.800	385.300

Uit overzicht 2 blijkt, dat de resultaten gebaseerd zijn op gegevens over de verplaatsingen van 44% van alle fokvarkens. Houden we rekening met het feit, dat verplaatsingen binnen eigen bedrijf en die tussen varkenshouders onderling niet zijn meegenomen dan is ongeveer twee derde deel van de resterende fokvarkens bij het onderzoek betrokken.

De uitkomsten kunnen op een aantal punten ook worden vergeleken met de resultaten van eerder onderzoek (Van Driel, 1988). Zo blijken de resultaten met betrekking tot de marktaandelen van fokkerijgroeperingen en andere fokorganisaties zeer goed overeen te stemmen. Bij stamboeken is dit anders. Hun marktaandeel bedraagt nu 9%. Dit is 11% minder dan Van Driel, 1988 vond. De reden is dat nu de omzet van het stamboek beperkt is tot de dieren waarvoor het stamboek commissie ontving. In het onderzoek van Van Driel, 1988 zijn tevens de dieren meegenomen, die direct aan varkenshouders aangesloten bij een stamboek zijn afgezet.

Mestbiggen

De vraag naar en het aanbod van mestbiggen kan geschat worden op ruim twaalf miljoen stuks (zie figuur 3.1). Een overzicht van de in het onderzoek gevonden aantallen geeft overzicht 3. Daaruit blijkt, dat de resultaten van het onderzoek berusten op 3% van het aantal geproduceerde mestbiggen en op ruim 4% van de te verplaatsen mestbiggen (exclusief de afzet naar eigen mestbedrijf). In overzicht 1 is al aangegaan, dat de steekproef uit de I- en R-formulieren circa 2,3% van de geregistreerde verplaatsingen omvatte. Het bij veehandelaren gevonden aantal mestbiggen maakt circa 8% van hun totale omzet uit. Doordat in de I- en R-formulieren ook transacties van veehandelaren voorkomen is er een zekere

Overzicht 3 De bij veehandelaren en op de I- en R-formulieren gevonden aantallen mestbiggen

Categorie	Mestbiggen binnenland	Geëxporteerde mestbiggen	Totaal
Veehandelaren	640.500	10.000	650.500
I- en R-formulieren	113.000	4.500	127.500
Totaal	753.500	14.500	768.000

overlap tussen beide steekproeven. Deze is echter beperkt (± 16.000 stuks). De in de steekproef aanwezige veehandelaren zetten maar 2% van hun mestbiggen af naar het buitenland. Volgens Van Driel, 1988 zou dit circa 5% moeten zijn. Dit duidt op een ondervertegenwoordiging van deze groep veehandelaren in de steekproef.

Slachtvarkens

Het aantal voor de levende export of de slacht afgezette slachtvarkens bedroeg in 1987 circa 22 miljoen stuks (zie 4.1). Een flink deel daarvan (56%) was bij het onderzoek betrokken (zie overzicht 4). Wel valt op, dat relatief weinig varkens worden geëxporteerd, met name door veehandelaren. Is de export nu maar 2% van hun totale omzet, volgens Van Driel, 1988 was dat circa 20%. De exporterende veehandelaren zijn kennelijk ondervertegenwoordigd in de steekproef.

Overzicht 4 De bij slachterijen, inkoopcombinaties en veehandelaren gevonden aantallen slachtvarkens

Categorie	Slachtvarkens binnenland	Geëxporteerde slachtvarkens	Totaal
Veehandelaren	849.300	14.100	863.400
Slachterijen/inkoopcombinaties	11.544.900	65.000	11.609.900
Totaal	12.394.200	79.100	12.473.300

Conclusie

In grote lijnen is door de gevolgde werkwijze een betrouwbaar en representatief beeld voor de interregionale handel in fokvarkens, mestbiggen en slachtvarkens opgebouwd. Wel is de mate van onzekerheid bij mestbiggen door het geringer aantal biggen in de steekproef groter dan bij fok- en slachtvarkens.

Ook de ondervertegenwoordiging van de export van mestbiggen en slachtvarkens heeft tot geen grote vertekening in geschetste beeld geleid. Voor zover er verschillen zijn in verkoopgebied van geëxporteerde slachtvarkens en in het binnenland geslachte varkens, zijn deze verschillen toch vrij klein. Voor wat mestbiggen betreft kan worden gewezen op de beperkte omvang van de export vergeleken met de totale afzet.

Bijlage 2 Verdeling naar provincie van de dieren en van de bedrijven met (op)fokzeugen van 50 kg en meer in 1987

Provincie	Aantal bedrijven	Aantal fokzeugen van 50 kg en meer
1. Groningen	252	19.566
2. Friesland	284	22.245
3. Drenthe	484	34.454
4. Overijssel	2.926	208.346
5. Flevoland	41	4.158
6. Gelderland	4.480	347.066
7. Utrecht	965	51.091
8. Noord-Holland	199	7.708
9. Zuid-Holland	1.047	35.519
10. Zeeland	242	11.299
11. Noord-Brabant	4.756	661.842
12. Limburg	1.637	216.412
Totaal	17.313	1.619.706

Bijlage 3 Verdeling naar provincie van de dieren en van de bedrijven met mestvarkens van 20 kg en meer in 1987

Provincie	Aantal bedrijven	Aantal mestvarkens
1. Groningen	295	66.534
2. Friesland	317	67.307
3. Drenthe	534	145.734
4. Overijssel	4.823	995.441
5. Flevoland	66	12.614
6. Gelderland	8.496	1.701.615
7. Utrecht	1.722	278.613
8. Noord-Holland	237	28.232
9. Zuid-Holland	1.364	162.933
10. Zeeland	326	39.512
11. Noord-Brabant	7.792	2.911.175
12. Limburg	2.346	890.828
Totaal	28.318	7.300.538

Bijlage 4 Begripsomschrijvingen

Stamboeken
Een namens het Landbouwschap door de Stichting voor het Fokkerijwezen in de Varkenshouderij als zodanig aangewezen stamboekvereniging.

Fokkerijgroepering
Een namens het Landbouwschap door de Stichting voor het Fokkerijwezen in de Varkenshouderij als zodanig aangewezen fokbedrijf of groep van bedrijven buiten stamboekverband.

Fokkerij-instellingen
Een stamboek of een fokkerijgroepering.

Kern, basis- of topfokbedrijven
Deze bedrijven zorgen voor de instandhouding van de oorspronkelijke zuivere mannelijke en vrouwelijke lijnen, die gebruikt worden als basismateriaal in het fokprogramma. De varkens zijn de overgrootouderdieren.

Subkernfokbedrijven
Deze bedrijven zorgen voor de produktie van grootouderdieren. Vermeerdering van zuivere rassen of lijnen. Het voorkomen van dit type bedrijf hangt af van de omvang van het fokkerijprogramma.

Subfokbedrijven
Deze bedrijven zorgen voor de produktie van ouderdieren. Vermeerdering van slachtvarkenmoeder of -vaderdieren.

Vermeerderingsbedrijven
Deze bedrijven zorgen voor de produktie van mestbiggen. De verkoop geschiedt op een gewicht van 22-24 kg.

Opfokbedrijven
Deze bedrijven zorgen voor de opfok van mannelijke- en vrouwelijke dieren. Dit materiaal wordt meestal verkregen van basis- of subfokbedrijven. Vanuit de subfokbedrijven worden de dieren geplaatst op vermeerderingsbedrijven, zes weken voordat ze dekrijp zijn. Varkens van basisbedrijven worden meestal weer teruggeleverd.

Identificatie en registratieregeling (I en R-regeling)
Deze regeling houdt in:
- Identificatie van varkens: voor het vervoer dienen alle varkens voorzien te zijn van een merk. Dit geldt ook voor het aanhouden van biggen zwaarder dan 30 kg.
- Registratie van verplaatsing: de varkenshouder en de handelaar zijn verplicht bij aflevering een registratieformulier uit te schrijven en er voor zorg te dragen dat deze wordt afgegeven aan de ontvanger. Dus de varkenshouder of de handelaar hebben een opzendplicht en de betrokkenen een bewaarplicht ten aanzien van het formulier.

Nationaal Plan Varkensgezondheidszorg
Een beleidsnota samengesteld door stuur- en werkgroepen geformeerd door de Stichting Gezondheidszorg voor Dieren. Deze beleidsnota dient als discussiestuk voor de toekomst van de georganiseerde varkensgezondheidszorg.

RVV-kringen
Geografische verdeling van Nederland in een 12-tal regio's waarbinnen de taken van de Rijksdienst voor de Keuring van Vee en Vlees worden uitgevoerd.

Gezondheidsdiensten voor Dieren
Dit zijn stichtingen van boerenorganisaties, die hun diensten verlenen in de vorm van georganiseerde ziektebestrijding, bedrijfsbegeleiding, oplossing van problemen op bedrijven, laboratoriumonderzoek, onderzoek van dekberen en praktijkonderzoek in het kader van ziektebestrijding.

OVV-status
Officieel vrij van varkenspest. Deze gezondheidsstatus wordt bereikt als het laatste geval van varkenspest tenminste twaalf maanden geleden is opgetreden, er tenminste twaalf maanden geen toestemming is verleend tot inenting tegen varkenspest, en geen varkens aanwezig zijn die minder dan twaalf maanden geleden zijn ingeënt tegen varkenspest. Deze status wordt verleend door de Raad van de EG.

DBH's
De districtsbureauhouders van de Stichting tot Uitvoering van Landbouwmaatregelen (STULM)